

„Po vsaki bitki je mnogo junakov“

V slehernem idejnem boju, ki ga kak narod doživi, vidimo, da je dvajset odstotkov ljudi pripravljenih boriti se in umreti za neko idejo, dvajset odstotkov za nasprotno idejo, šestdeset odstotkov pa čaka, kam se bo zmaga nagibala. Ti se opredelijo tedaj, ko je že povsem jasno, kako se bo izteklo, zlasti pa, ko je že docela varno in človek z odločitvijo ničesar ne tvega.

Ta resnica sama po sebi ni nič kaj posebnost pretrpetljivega ali žalostnega. Ni namreč od vseh sto odstotkov kakšne skupnosti ali kakega naroda moč zahtevati, da bi bili jasnovideci, junaki in borilci v prvi vrsti in prvi uri. Vse to je prihranjeno za brani manjšini, ki ji je dano spoznanje, pogum in volja do žrtve za idejo, za resnico, za narod, žalostno, še bolj pa nevarno je nekaj drugega.

Med tistih šestdeset odstotkov čakajočih in takih, ki drže zmeraj z močnejšimi bataljoni, je treba namreč prišteti tudi vse koristolovce, iskalce osebnih dobičkov, trgovce z lastnim in tujim prepričanjem in kar je še podobnih zglednih ljudi. Ti se ne zadovoljijo s samo golo »načelnostjo« odločitve; ti čakajo varnega trenutka za opredelitev zaradi tega, da bi iz spoznanja, bojeve in žrtve drugih, ki so se opredelili že v brezupnem začetku, kovali koristi zase.

So ljudje, ki znajo v vsakem času, v vsaki revoluciji, v še tako krvavih preobratih samo eno: računati. In največja, najbolj usodna nevarnost za sleherno idejno gibanje in za sleherno revolucijo je v tem, da bi utegnili ti čakajoči in računajoči »otroci teme« nesilice in prvoborilce in prave voditelje gibanja ali revolucije za njihovo zmago opehariti.

Kadar tako gibanje prodre in se uveljavlja, tedaj vidimo, da nastopi polno novih, doslej neznanih junakov; ljudi, ki o njih v najnevarnejših in najusodnejših urah boja nismo nič slišali, zlasti pa jih nismo videli nikjer v začetku, ko je bilo treba za idejo in spoznanje tvegati vse, celo glavo. Ti so potem najglasnejši. Prepričajo tiste, ki so že trudni od boja in krvavenja in se jim vpliti ne da, zakaj navašeni so drugačnega dela in pa trdno so prepričani, da bo in zmaga zadosti razloženo govorila o njih in zanje. In preden se dobro zavedo, stoje že v pozabljenju in ozadju, z njihovim bojem in žrtvijo pa se okoriščajo farizeji, ki pri vsem nimajo drugega zaslužnja, kakor da so ravno pravi čas uganili, katero zastavo je treba izbežati.

Treba je bilo to ugotovitev zapisati zaradi tega, ker se najslabši del slovenskih čakajočih šestdesetih odstotkov zadnje čase nekam vneto pripravljajo, kako bi za zmago slovenskega protikomunističnega boja opeharili tiste, ki so tri leta krvavili, se tako ali tako bili, ne da bi se bili utegnili ozirati sem ali tja ter spraševati, saj je šlo vendar za domovino, torej za vse.

Ne doživljamo samo, da danes glasne besede govore tisti, ki so leta 1941, 1942, 1943, ko je narod umiral, tako vztrajno molčali, marveč smo celo priče, da si besedo in celo sodbo o pravih nosilcih in idejnih vodnikih naše protirevolucije hočejo lastiti taki, ki so n. pr. 1. decembra 1941 in pozneje sami strogo praznovali komunistične spominske ure ter jih naročali praznovati celo drugim, od sebe odvisnim, češ da to zahteva narodna disciplina.

Ti ljudje so z vso paro na delu, da bi dokazali, da ne gre vpraševanju, ki se je boril in stal od prve ure na liniji narodne rešitve, temveč onemu, ki je vse do polnočev v septembru 1943 bil morda bolj na oni kakor na pravi strani, ker je pač mislil, da so močnejši bataljoni tam. Govore, da ni res, da bi imel prav tisti, ki je od prve ure oznanjal neusmiljen boj komunistu, hkratu pa boj vsem tistim napakam in krivcem iz preteklosti, ki so ustvarjali tako duhovno, socialno in moralno razmere, da je komunistem v njih lahko žel tolik uspeh. Govore, da rešitev slovenskega naroda ni v takem očiščevanju in obračunavanju, kakor ga narekujejo spoznanja iz duhovnega in tvarnega razdeljanja revolucije, marveč samo v vrnitvi v tiste razmere, iz katerih nam je vse to korje zrastle.

Vemo, da tega ne delajo iz spoznanja in iz prepričanja, marveč samo zaradi tega, ker ne vedo, kako bi se oni, ki so stopali zmeraj za nekaj korakov zadaj, okoristili z zmago, katero so izbojevali drugi. Zakaj če teh drugih za zmago ne bo moč opehariti ter ustvariti namesto njih drugih, iz boja nepoznanih »junakov«, potem tudi iz zmage ne bo moč skovati ničesar voditeljskega ali trgovskega zase.

Kako je a temi junaki, koliko so nam potrebni, koristni in zaželeni, in pa kakšnih ljudi bo naš narod po zmagi hotel in potreboval, je tehtno in točno zapisal »Izričane, domaći izrički« vestnik, dne 26. marca pod naslovom »Po vsaki bitki je mnogo junakov«. Sestavek, ki mu ni moč ničesar dodati, temveč vse njegove trditve samo podpisati, pravi:

»Padla je beseda o človeku. Kritična o večeršnjem in današnjem, in mnogo je bilo govora o tem, kakšen naj bi izgledal jutrišnji, kakšnega bo treba vzgojiti, da bo družba postala boljša.

Bilo je mnogo kritike, ki ni bila zlobna, in mnogo upov je bilo izrečenih o bolj, osebno čistejšem, bolj moralnem in razumnem človeku, ki ga naj rodi sedanjaja vojna in ga postaviti kot večvredno bitje spet na isto višino, s katere je zdrsnil.

Srečavali smo ga večeraj: hitel je z nemirno naglico za svojo koristjo. Brisal si je a čela pot zasluzka, se s komolec divje pravljal med množico ter vpil: »Prostor, meni se mudi!«

In če si ga polzkušal ustaviti: »Kdo si?« ti je zavpil: »Jaz!« in terjal prosto pot.

Zvirce — posvojenec 14. marca 1945. Nova strašna obtožba proti OF in njenim tolpom.

Kupčije za zemljo ob Jadranu

Mešetarje med Bonomijevo Italijo ter Anglijo glede bodočih italijanskih meja

»Iz vse južne Italije, zlasti pa še iz Kalabrije ter Sicilije, je slišati čedalje več glasov o hudo razvrzanih razmerah, o organiziranem ropanju in nasilju zaradi gladi in pomanjkanja, o bedi in zmedbi, ki ji je Bonomijeva vlada komaj kos. Zavezniki ob tem skomizgajo z rameni ter se za vse prav malo menijo, dokler ne bi zaradi težkega življenja med prebivalstvom prišlo do nemirov, ki bi ogrozili redno oskrbovanje bojišča.

Bonomijeva vlada je zabredla v take težave, da si zdaj skuša pomagati s komunistično taktiko, po kateri moraš lahkovernemu ljudstvu poltačiti v lačna usta kopice zveneti nacionalnih gesel, če mu hoče vsaj za trenutek odvrti pozornost od stiske, ki ga zmeraj bolj tare.

Bonomiji in njegovi neboljani vladi gotovo bolj godi, če se nezadovoljno ljudstvo v Napoliju ali Rimu prepira o bodoči usodi Trsta, kakor če bi se upiralo ter ogovarjalo pritiski zaveznikov, ki hočejo čim več italijanskih delavcev odpeljati v angleške rudnike ali v sovjetsko težko industrijo.

Zato je zdaj razumljivo, da so se po poročilih francoske agencije AFI v Rimu začeli duhovi vznemirjati ter močno razburjati zaradi usode Trsta. Reke in Istre. V Napoliju so dijaki v množicah korakali po ulicah ter vzklikali italijanskemu Trstu. Nastopil je zastopnik stranke, ki je Bonomiji vladi prav blizu, ter v dolgem govoru skušal prikazati »resnični in izključni italijanski značaj tega mesta. Potem je prišel do besede še govornik prav iz Bonomijevih vrst ter vse to potrdil z mnogo ostrejšim naglasom. Dejal je celo tole: »Italija se zaveda svoje pravice ter je odločena, da jo brani pred tujim imperializmom.«

Od kod to čudo, da se je v lačni in zmedeni južni Italiji jela razvneti tolika propaganda za tržaško vprašanje in da se Bonomijeva vlada z vsemi silami poteguje za videz, da hoče biti in ostati nepopustljiva v vprašanju sedanjih severnih in vzhodnih italijanskih meja?

Na prvi pogled je gotovo presenečujoče, da se med protifašističnimi politikami v zasedeni, to

se pravi v premagani Italiji najdejo močje, ki si upajo s takimi besedami na dan. Mar gre za preprosto neprevidnost v govorjenju ali za tisti južnjaški zanos, ki več pove, kakor misli, ali gre za kaj več?

Zastopnik švicarske »Neue Zürcher Zeitung« v Rimu, ki mu je znano marsikatero politično ozadje raznih Bonomijevih ukrepov, je nedavno poslal daljše poročilo o splošnem vtisu, ki so ga v Rimu zbudili italjski sklopi. V njem pravi, da je Bonomijeva Italija pripravljena usrečiti Veliki Britaniji, s tem da ji na jugu prepusti Pantellerijo, Lampeduso in sosednje otoke, ki bodo z Malto vred vključeni v britski imperij. To se je kmalu nato zgodilo. Bonomijev poslanik v Washingtonu Tarchiani je celo dodal, da bi bila Italija tudi pripravljena prepustiti Dodekanez Grčiji — ne pa Turčiji — če bi bilo potrebno. Grčiji zato, ker je po njenem računu bolj pametno prepustiti otočje slabotnemu sosedu, ki bi mu ga v ugodnem trenutku spet lahko izvil iz rok. Ta dobro poučeni švicarski dopisnik pravi, da je Bonomijeva vlada vse te otoke v Sredozemlju pripravljena odstopiti zaradi tega, ker se zaveda, da jo je Anglija pripravljena podpreti pri ohranitvi sedanje severne meje.

Ali je to upanje trdno ali trhlo, pa je težko reči. Vsekakor drži, da rimska zunanja politika slepo na to zida. To pa toliko bolj zavestno, ker je v njem skrit še drug, bolj daljnosežen zunanje-političen račun.

Če upoštevamo, da je Titova vladavina zgolj vplivnostno področje Sovjetije, in računamo s sovjetskimi napadalnimi nameni proti jugovzhodni Nemčiji, tedaj si lahko mislimo, da bi tudi Anglezem ne bilo všeč, da bi dohodki od apeninskega polotoka na severu (to je, naše ozemlje, op. ured.) prišli v sovjetske roke. Gotovo je, da so Bonomiji politiki v Rimu Anglezem in Amerikancem stalno na to nevarnost opozarjali. Prav ti krogi so jim nedavno tudi s skrbjo izjavljali, da bi po velikih industrijskih središčih severne Italije, posebno v Milanu in Turinu, utegnili priiti do splošne komunistične vstaje, brž ko bi Nemci te kraje

Vi v., od večeraj in danes, ki mislite, da boste spekulirali z narodom in jutrišnjim dnem: narod ni za to, da boste z njim mešetarili. Narod ima za seboj šent-jernejško noč. Večeraj vas ni videl v svojih vrstah, jutri mu ne boste njegovi vodniki, ker vas v črni noči svojega trpljenja med seboj ni opazil. Če ste se odločili šele zgodaj zjutraj, ne polzkušate tega nadomestiti v kratkih urah po pletih tistih, ki so bili nosilci breme noči.

Sleherini, pravijo, je enkrat v življenju junak. Danes, o, danes je čas velikih junakov. Na kupa jih je... Postali smo narod junakov — in ni nas aham.

Narod pa ne išče »junakov«. Tistega išče, ki ni bil nikoli »junak«, ampak vsekakor je — človek. Takšnega bi rad našel, ker takšnega potrebuje: tistega, ki zna ločiti moralo in nemoralno, svojo osebo koristi ter narodovo potrebo, pravi pogum od namišljenega junakstva. Takšnega hoče narod in takšnega si bo znal izbrati.

Tisti »junaki«, ki danes ne razumejo tega klica naroda, bodo morebiti šele jutri spoznali: lastno delo, pošteno in nesebično, darsi naporno, nikakor pa plezanje po hratih drugih, ustvarja ugled, vzbuja spoštovanje, ustvarja tistega človeka, ki ga narod danes kliče v svojem čistem srcu, ne pa v malih oglasih.

Tako je! Narod potrebuje junakov iz boja, ne junakov, ki so vznikli po zmagi. Samo junaki iz boja bodo pri njem imeli besedo, zakaj le v tem je poročilo da ne bomo za krvavo žrtve opeharjeni ter postali plen tistega, kar nam je kopalo grob že pred letom 1941.

Junaki! Stojte, nekaj si imamo povedati!

zapustili. Vstaja bi se naglo širila ter preplavila vso Italijo. Pomirjivi izjavi Churchill in MacMillana pa ravno izpričujejo, da so Bonomijevi politiki res stalno pritiskali na angleške vojaške kroge s to sovjetsko nevarnostjo.

Bonomijeva igra pa je šla naprej. Zdaj je določil posebno italijansko odposlanstvo pod vodstvom grofa Sforze, ki naj bi v Beogradu navezalo stike med njim in Titom. V pogajanjih s Titom pa bo Bonomi naletel na mnogo večje težave kakor svojčas z De Gaulleom, katerega je tudi prošil za obnovo rednih diplomatskih odnosov. Francoski zunanji minister Bidault mu je namreč odvrnil, da pristane na obnovo diplomatskih odnosov, ne pa na kako »diplomatsko priznanje«. Razmerje do Tita pa se je zaradi pobega bivšega načelnika vrhovnega poveljstva Rounte, ki so mu — kakor vse kaže — pomagali zbežati Bonomijevi ljudje z vednostjo Angležev, znova skalilo.

Boj, ki ga bode Bonomijeva Italija s Titovo gospodovalnostjo, je zato tako težak, ker bi Tito ob Jadranu in srednjem morju zunanje-politično zavel tiste postojanke, ki jih je doslej imela Italija. Titova gospodovalnost pa je sovjetski imperializem. Tržaško vprašanje je samo zunanji izraz te globoke zveze.

Zmedo v zasedeni Italiji pa je zdaj povečal ameriški list »International Law Review«, ki je objavil pogoje premirja med Italijo in Anglezem ter Amerikanci. Bonomijevi ljudje, ki so se stalno trudili, kako bi ljudstvu prikriji teške posledice italijanske vstaje, je to poročilo gotovo potrla.

V šlanku je najbolj zanimiv pogoj glede odstopa raznih italijanskih ozemelj: Kralj in Badoglio sta privolila na odstop otokov Lampeduse in Pantellerije Angliji, otoka Elbe in dela obmejnega piemontskega področja Franciji (ter na odstop vsega egejskega otočja Grčiji. Poleg tega je morala Italija priznati neodvisnost Abesinije, Ameriki, Veliki Britaniji ter Franciji odstopiti svobodne luke ter vnaprej sprejeti vse pogoje glede drugih italijan. kolonij.

Vse to je morala italijanska ljudstvo močno prizadeti. Bonomijeva slepila taktika najbrž ne bo dosti pomagala. Razumljivo pa je, da se bo njegova vlada na vse kriplje trudila, kako bi si z angleško pomočjo zagotovila vse severne meje, da bi se vsaj malo odkodovala za vse velike izgube, ki jih je prineslo premirje. Razumljivo je tudi, da se bo najbolj potegovala za posebno ranljive točke, kakor so Trst, Reka in Istria.

»Adria Zeitung«.

ZAKAJ SMO „BELI“

Vprašujete, čemu smo »beli« ...?

Ne vprašate ničesar o kosteh,

ki votle belijo se po gozdech?

Mar niste bratov vi nam vzeli?

Kri njihovo ste ko šakali,

kot stekla tolpa lisastih hijen,

kot krčkarjev kričeh oblak temen

popili, po samotah razmetali

Belijo prazne se lobanje.

Ne slišite več stritih glav prašek?

Na sre nle več ne mislite drget,

ko besno ste zagrizli vanje?

Ubilih bratov duše bele,

nedolžne kakor ovčke, so odšle ...

Vas črv pogubljenih zdaj žre,

oči imate oslepele ...

Zato smo — oprostito — beli,

Zato železne naše so pesti —

zato po srcu nekam smo trdi,

zato smo bojni prapor zavilihli.

Voščilo Slovincem

Prezident general Rupnik je za veliko noč poslal vsem slovenskim rojakom opustilo voščilo:

Slovinci in Slovence!

Sin božji je moral trpeti in je moral biti križan, da je smrt premagal in vstal (ter tako vsemu človeštvu odkupil upanje, da trpljenju sledi poveličanje. Božji Zveličar je s svojim vstajenjem izpričal in blagoslovil pravi smisel trpljenja.

Z živo vero v tega Boga-človeka je slovenski narod dojel smisel svoje trpeče zgodovine in se ohranil do današnjih dni.

Zato so bili, so in bodo velikonocni prazniki za naš narod dnevi najbolj doživetve pobožnosti in iskrenega praznovanja, povezanega z upanjem v rodovlino prebujenja matere zemlje.

Z idejno podkovanostjo vere v Boga, ki so ga lastni bratje razpeli na križ, da je smrt premagal in zblestel v vstajenju, praznuje naš narod letošnje praznike Vstajenja sredi viška boja za biti ali ne biti s satanizmom istega rodu, ki je opljuval, izdal, bilal in križal Dobroto, Pravico in Poštenje. Z globoko dojetim smislom za pomen teh praznikov doživlja te dni slovenski narod skrivnost upanja — na križu, kamor so ga razpeli lastni bratje, da v veri okrepljen prestane svoj veliki petek in vstane v siljaju srečne bodočnosti rasti, procvita in napredka v tvornosti bratske ljubezni, ki jo bo ožarjala s krvjo stoštev nedolžnih odkupljena svoboda.

Rojaki in rojakinje!

K vsem, prav vsem hitijo prav posebej te simbolne dni moja topla čustva in srčne želje za slehernega izmed vas. V svojih voščilih za lepe velikonocne praznike bi rad priklical poživljajočo tolažbo vsem trpečim in blagoslov božji vsem, ki delajo in se trudijo za obstanek slovenske narodne skupnosti.

Moja najbolj vroča želja je, da bi prav valjavo vsteli Slovinci opustili vsa morebitna nerazumevanja in vse druge, v primeri z blaginjo naroda drobne ne interese in združili vse svoje sile za svojim domobranstvom v enotno pripravljenost in skupni udar vseh Slovincov po komunistu, ki prihaja v znamenju smrti.

Potem naš veliki petek ni bil zastoj! Potem bo naš mali narod doživel svoje poveličanje in vstajenje svobode na častnem mestu nad narodi nove Evrope — v krvi in ognju prelzušenimi.

To vam, dragi rojaki in rojakinje, ob letošnji veliki noči želi

Vas

general Rupnik.

Dnevna zapoved slovenskemu domobranstvu

Slovenskemu domobranstvu je general Rupnik dal za veliko noč naslednjo dnevno zapoved:

»Slovenski domobranci!

Z nastopajočim pomladnim prebujenjem življenja obhajamo spomin zmage nad smrtjo, zmago Dobrega nad zlim, spomin vstajenja Odrašenika človeštva.

Za bogaboječ in Bogu vdani mali slovenski narod je bil praznik velike noči vedno globoko občuten praznik upanja in tolažbe.

V težkih časih, ki jih preživljamo, nam je praznik Vstajenja še bolj simbol naše vere v zmago Pravice, Dobrote in Poštenja. V trdni veri v od smrti vstalega Zveličarja dobiva svoj pravi smisel naša vera v zmago resnične slovenske miselnosti nad tujjo zablodo satanskega boljševizma. V tej veri je postavljen tudi naš granatni ideološki temelj pripravljenosti za neodjenljivo borbo s komunistom do njegovega uničenja, ko bo zblestel vstajenje slovenskega naroda v vsej sreči in lepoti prav tako neodjenljivega dela za blaginjo in napredek vseh Slovincov, ki verujejo v to, za kar se borimo in kar daje slovenskemu značaju pristno svojkost:

Bog, narod, domovina!

V tem smislu želim vsem častnikom, podčastnikom in vojakom Slovenskega domobranstva za praznike zmagujočega Boga mnogo tihga veselja, zadovoljnosti discipliniranih borcev in sreče junakke, ki naj jo blagoslovilja vstali, Bog Dobrote, Pravice in Poštenja, za kar se borimo, se bomo borili v vseh okolišnih in bomo tudi zmagali, kakor resničen je Bog. Šigar ređu je židovski boljševizem napovedal boj.

Zato, domobranci, strnite si! Očistite svoje vrste, ker je od vas edinih, ki boste nekoč imenovani najboljši Slovinci, odvisna zmaga in lepša bodočnost slovenskega naroda v svobodi! Utrujite svoje prepričanje, svojo pripravljenost, disciplino, vzdržljivost in enotnost, ker je v tem obsežna naša zmaga nad boljševizmom in s tem v vsem, kakaj boljševizem je edina ovira na naši poti v zasluženo in pravično srečo naše bodočnosti.

Boljševizem pa bo končno podlegel tako zadržno, kakor resnično je Bog premagal smrt! In prav tako resnično bo vstal in živel naš narod! — Dajmo mu svoje zdeljene sile na razpolago v zvestem izpolnjevanju svojih domobranskih dolžnosti!

Domobranci, zdravo!

Generalni inšpektor:

general Rupnik.

TEDEN V SVETU

»United Press« poroča, da je bivši češkoslovaški predsednik dr. Beneš svoje bivanje v Moskvi podaljšal, ker bi rad sestaval začasno češko vlado, ki bi bila Sovjetom pogodna. V novi vladi naj bi sedeli štirje boljševiki in štirje demokrati. »Pravda« že zdaj svari, češ da stojijo Čehi pred resnimi in težavnimi nalogami. S tem namiguje, naj Čehi nikar ne pričakujejo, da bodo brez Sovjetov kaj opravili.

Švedski list »Aftonbladet« je objavil zanimivo novico, da je neko Titovo sodišče obsodilo na smrt v odsolnosti švedskega konzula v Beogradu Englanda, češ da je sodeloval z Nemci.

Po poročilih iz Moskve je te dni po daljši bolezni umrl sovjetski maršal Sapošnikov, eden prvih boljševiških vojaških strokovnjakov. Pred dvema tednoma so angleški vojaški zastopniki Titu postavili zahtevo, naj svoje »čete« umakne iz Albanije. Zdaj je albanski »narodnoosvobodilni odbor« brž zahteval v Washingtonu in Londonu, naj ga Angleži in Amerikanci priznajo kot edino zakonito albansko vlado. Zunanja ministra pa sta to odklonila.

Sovjeti so odklonili angleško prošnjo, naj bi dovolili poseben angleški odbor, ki bi skrbel za vrnitev angleških ujetnikov, ki so v vzh. Prusiji prišli v sovjetske roke. Prav tako ne marajo niti povedati števila in imen osvobojenih ujetnikov, kakor niso odgovorili De Gaulleu, ko je šlo za francoske ujetnike.

Sovjetska vlada je v Rim poslala zahtevo, naj Bonomi takoj pokliče domov italijanskega poslanika v Bukarešti, češ da je nezavezan. V Rimu so precej ubogali in poslanik je že na poti domov.

Istambulski list »Tanin« zahteva, naj se Tripolis vrne Turčiji. Trdi, da Tripolis ni bil nikdar turška kolonija, marveč del turškega ozemlja, Turčija bi v takem primeru dala Angliji Bengasi in Tripolis v najem kot oporišči.

Premočenje maršala Grazianija v Rimu in v pokrajini Frosinone je Bonomijeva vlada zaplenila.

V Rimu bodo poslej dobili: 153 gramov posušen zelenjave, 8,3 gramov kock za juho, 100 gr mila na mesec ter 21 gr sladkorja na teden in eno svečo na osebo.

Da bi ne prišla prepozno in da bi izbila nekaj koristi, če bi našla prva diplomatske stike, je Bonomijeva italijanska vlada prva priznala — albansko neodvisnost.

Najbolj bombardirano mesto na evropski celini je zdaj Antwerpen v Belgiji, kjer je najbolj izpostavljen obstreljevanju »V« te ter »V« 2. Izstrelki kar naprej dežujejo na mesto ter povzročajo veliko škodo. Ena sama taka letelca bomba namreč uniči 40 hiš — pravi list »Basler Nachrichten«.

V Grčiji so ustanovili novo liberalno nacionalno stranko, ki jo vodi general Gonatas, poveljnik grške »bele garde«.

Finski prehranjevalni minister je izjavil, da bo morala Finska za vsako ceno uvoziti živila. Zaradi pomanjkanja goveja bo letina prav slaba. Krompirja je tako malo, da morajo po vseh mestih trikrat na teden jesti pesa. Švedska pomoč je precej izčrpana, od drugod pa Finci ničesar ne dobe.

Rentier poroča, da so bojevnik za nemško svobodo pretekli teden ustrelili Franza Oppenhofa, novega župana mesta Aachena, ki so ga postavili za zavezniški vojaški oblastnik. Poročilo pravi še, da ga je sodišče za vstavo nemške časti obsodilo na smrt, ker je prevzel špansko službo od sovražnika in s tem izdal nemško čast.

Finske volitve, v katerih so se komunisti močno uveljavili, napovedujejo za to deželo zelo temno dobo, pravi finski dopisnik lista »Dagens Nyheter«. Zdaj se je tudi izvedelo, kako je prišlo do finske izjave: finska vlada se je ponoči sestala, da bi se posvetovala o pogojih za premirje, ki jih je predlagala Moskva. Poklicali so še dva višja častnika iz vrhovnega poveljstva, ki pa sta dejala, da finska armada ni preveč obremenjena in da je treba predlog za premirje odkloniti. Večina članov vlade je bila tudi za to, samo Hilltze ter levčarski ministri niso bili soglasni. Tedaj je posegel vmes predsednik Mannerheim sam ter je s svojim glasom odločil, naj se Finska vda moskovski zapovedi.

Po nepotrjenih poročilih se je generala Roatti poskušalo pobegniti na Portugalsko, Domnevo, da mu je pripravil pot Dino Grandi, bivši italijanski veleposlanik v Londonu, ki je največ pripomogel k Mussolinijevemu padcu, a ga je Bonomijeva vlada obsodila na smrt.

Poljska begunska vlada v Londonu je angleški, ameriški ter Čankajskovi vladi poslala spomenico, ki pravi: »Poljska vlada, kot edina zakonita ter neodvisna zastopnica poljske države vztraja na svoji neoporečni pravici, da se sme udeležiti posvetovanj za svetovno varnost v San Franciscu ter z vso močjo protestira proti temu, da so jo praznili in ji niso poslali povabila.«

Umberto Nobile, ki so ga zaradi ponesrečene in po nekih vestih tudi »gamotne« ekspedicije na severni tečaj svojčas izbrisali iz seznama italijanskih letalcev, je bil sedaj spet sprejet v Bonomijev letalstvo kot generalmajor. Znano je, da je leta 1928, sloviti raziskovalec severnega tečaja Amundsen in pet njegovih tovarišev prišlo ob življenje, ko so šli Nobile na pomoč.

Med razvalinami, ki predstavljajo nekdanje mesto Köln, vlada od zavezniških vojaških oblasti za policijskega upravnika postavljeni 60. letnik Karl Winkler, debel, samozadovoljen temnokoj jud, ki s precejšnjim zadovoljstvom opravlja svojo novo službo, poroča Reuter.

Maršal Graziani je objavil pismo, v katerem pravi, da nosi Badoglio največjo odgovornost za vojno proti Grčiji. Na tajni seji 17. oktobra 1940 je namreč v Beneški palači govoril o dvojni ofenzivi v Grčiji in Afriki. Čeprav je vedel, da priprave niso bile zadostne, Graziani je bil vrhovni poveljnik v Afriki in ob tem času v Rimu, a o vsem tem ni nič vedel. O Badoglijevi sabotaži v afriški vojni na napoveduje Graziani posebno izbrano objavo.

Rentier pravi, da sta angleška ter ameriška vlada odklonili sovjetski predlog, da bi Poljsko v San Franciscu zastopala ljubljanska sovjetska vlada.

Schiffeliter — urednik: Mirko Javornik — Herausgeber — Izdajatelj: Jože Kramarj — Für die Ljudska tiskarna — za Ljudsko tiskarno: Jože Kramarj — Uredništvo: ura v in tiskarna Ljubljana, Kopitarjeva 6. Telefon 23-51 do 23-55. Rokopisov ne vračamo — Mesečna naročnina 8 lir.

Naš tedenski vojni pregled:

Veliki premikalni boji v zahodni Nemčiji

Polečaj na vseh glavnih bojiščih, zahodnem, vzhodnem in jugovzhodnem (obdonavskem) se je zadnji teden spremenil.

Na zahodu so ga označevali razmeroma globoki vdori angleško-ameriških tankovskih osti v ravninske predele Nemčije ter tesnejše doline manjših rek (na srednjem in južnem odseku zahodnega bojišča) na eni, ter številni nemški protisunkni v boke sovražnikovih vdorov na drugi strani.

Na vzhodu so večje spremembe nastopile zlasti na skrajnem severnem odseku, kjer so Sovjeti z veliko premočjo v vojaštvu in bojnih sredstvih vdrl v Gdansk ter po desetih tednih zagrizene nemške obrambe zasedli tudi vzhodno-prusko mostišče, in pa na skrajnem južnem odseku vzhodnega bojišča, ob Donavi, Rabi in v zahodnem kotu Slovaške, kjer so boljševiki s svojo ofenzivo, ki so jo začeli sredi marca, zdaj prodrli v ravnino jugovzhodno od Dunaja pritiskajo med Dravo in zgornjo Rabo proti zahodu.

Nesmiselno bi bilo zanikati, — pravijo Nemci v svojih poročilih o sedanjem vojaškem položaju — da stanje, ki je nastalo po presenetljivih vdorih ameriških in angleških oklepnikov na severnem, srednjem in južnem odseku zahodnega bojišča, ni postavilo nemškega vrhovnega poveljstva in vojskujočih se čet pred težke naloge. Naloge, pred katerimi se je tako nenadno znašlo nemško vojaško vodstvo, so vse prej ko lahke. Toda podariti je treba, da bodo Nemci še z večjo odločnostjo kakor doslej skrbeli tudi te težke naloge zase čim ugodneje rešiti.

Treba je ob tej priliki poudariti zlasti naslednji dve povsem nasprotujoči si dejstvi:

Nemcem nasprotni tabor skuša s svojo propagando zlasti zadnje čase dopovedati svetu, da je Nemčija tik pred popolnim porazom, oziroma pred brezpopojno vdanjo, na drugi strani pa objavlja izjave, kakor je na primer Eisenhowerjeva, ki svari pred prevelikim optimizmom in napoveduje po sedanjih začetnih uspehih še hude in težavne boje spričo zagriženega odpora nemške vojske. Kdor o tem brezno razmišlja, mora priti do spoznanja, da oboje hkratu ne more biti res.

Boji na zahodnem bojišču v zadnjem tednu so, če nič drugega, dokazali vsaj to, da so se zelo zmotili vsi tisti, ki so napovedovali in seveda tudi sami sveto verjeli, da bodo Nemci položili orožje in prenehali z odporom, brž ko bo padla vsakokrat močna naravna ovira — Ren. Zdaj je ta ovira že padla, nemški odpor vzljete temu in vzljete premikalni vojni, ki so jo zavezniški takoj nato izsilili na vzhodnem bregu Rens, ni odnehal. Po slovenskih zagotovilih z nemških pristojnih mest tudi ni misliti, da bi kar tako prenehal. Nemci so že večkrat z dejanjem dokazali, da so tudi v premikalni vojni močnejši, pa naj v njej napadajo, ali pa se branijo. Zdaj se sicer branijo, a ta njihova obramba je prožna in manj, kakor je bila pri odmiikanju iz Sovjetije in Poljske, zagrizena pa zdaj, ko se boji odigravajo na pravih nemških tleh in ko gre vsemu nemškemu narodu za biti

ali ne biti, brez dvoma še bolj, kakor je bila nekoč.

Zlasti pa se je pri presojanju sedanjega vojnega položaja treba zavedati nečesa: res je, da so nasprotniki oklepnike sile zadnje čase prodrlje že precej globoko na nemška tla, toda to so tanke, čeprav dolge oklepnike osti, ki same še ne morejo izvajati odločitve, zlasti ne, ker nanje z boka venomer pritiskajo močni nemški oddelki, pa naj so v velikem loku obkoljeni (kakor se je to zgodilo med Poruhjem in reko Sieg), ali ne. Napačno je misliti, da gre zdaj na zahodnem bojišču za kakšno v celoto strnjeno bojno črto od severnega konca Tevtoburškega lesa pa nekako do württemberske meje. Treba bo brez dvoma še hudih bojev in mnogo žrtv, preden bi zavezniški lahko trdili, da imajo vse nemško ozemlje do omenjene črte res v rokah.

Na severnem odseku zahodnega bojišča so britanski oddelki razširili svoje vdore v obliki pahljave. Levo njihovo krilo je udarilo z močnimi silami v smeri proti severu v vzhodno Holandijo, ki jo očito hočejo zasesti s kopnega. Ta pot je zanje vedle hudim žrtvam še vedno dosti cenejša, kakor nova izkrcanja z morske strani.

Sredina britanske vojske ob spodnjem Renu je svoje prodore usmerila proti severovzhodu in vzhodu, kjer je do zdaj, ko to poročamo, prodrla čez Tevtoburški les ter se približala kolenu Wesere vzhodno od Herforda, južno krilo pa sili proti jugovzhodu v Poruhje (na zahodnem) ter preko Paderborna, Warburga in Kassela (na skrajnem vzhodnem koncu), in se je tod selja z Amerikanci, ki so prodrli iz poročja Siega proti severovzhodu.

Hudi obrambni boji se odigravajo z nemškimi četami, ki so jih zavezniški obšli, ob Siegi in pogorju Rothaar, kjer so Nemci izvedli na več krajih močne protisunkne in prizadevale na sprotniku hude izgube. Svoj pritisk je sovražnik zelo ojažil tudi med rekama Fulda in Werro, kjer so ob zgornjem toku slednje Amerikanci prodrli s svojimi oklepniki osti do Meinenga. Nemško poročilo pripominja, da se je v teh bojih zelo izkazal tudi oddelke madžarskih oklepnikov lovcev. Po dolini Nesse so oklepnike osti prodrele preko Eisenachu do Gothe v smeri proti Erfurtu in Weimaru, vzhodno od Meinenga pa do Suhla v Tiürinskem lesu.

S področja Spessart vzhodno od Aschaffenburga so Amerikanci spet prodrli do Lohra, na črti Würzburg—B. Mergentheim pa so jih nemške čete ustavile na vzhodni strani rečice Tauber.

Na bojišču južno od Heidelberga so zavezniški usmerili svoje napade proti jugovzhodu ter do srede tega tedna prodrli nekako do württemberske meje ter pritiskajo zlasti ob Neckarju proti Heilbronn. Ta južna zavezniška vojska ima očito namen izsiliti z omenjenega področja vdor preko Württemberske, da bi čimprej prišla do Donave, pri čemer naj bi jo na levem boku podpirala vojska, ki nastopa ob gornjem Mainu, južno od Würzburga.

Glede položaja na zahodnem bojišču pa so nadvse pomembne besede, ki jih je te dni napisal v listu »Völkischer Beobachter« njegov glavni urednik Weiss, ko pravi med drugim:

»Že danes se kaže, da bodo morale armade demokrati, ki skušajo prodreti proti vzhodu v srce Nemčije, izvajati vojno na teh bojiščih. Kajti za njihovim bojiščem so že razobesili zastave boljševiške vstaje in upora od lakote. V resnici se začena s pričakovanim nemškim porazom boj za usodo in bodočnost Evrope zopet znova. Če bo z zmago sovražne vojske nastopila v vseh deželah evropske celine lakota in zmeda, potem bo prišel čas, v katerem bo evropska revolucija stopila v novo razdobje. Žigarskega pa ni moč videti vnaprej. Nemčija pa bo tudi tokrat zbrala svojo silo, da vzdrži v veliki preskušnji vojne z ono neomajno vztrajnostjo, ki odgovarja daljnosežnosti odločilne ure.«

Tudi na vzhodu so nastopile ta teden spremembe.

Po dveh mesecih in pol so Sovjeti izsilili vdor v Gdansk, s čemer pa nemški odpor v zahodni Prusiji še vedno ni prenehal. Hudi obrambni boji se zdaj na tem odseku odigravajo severovzhodno od Gdajne pri Oxbüttu, kjer še vedno uspešno nastopa nemška mornarica.

Branilci Kurlandije pa slej ko prej še vztrajajo na svojih postojankah in nudijo trdovraten odpor Sovjetom, ki skušajo za vsako ceno očistiti vsa baltiška obrežna področja od Stettina do severnega konca Letonske.

Ob Odri sta pretekli teden odnehal obrambni trdnjavi Küstrin ob ilirju Warie v Odru, ter Glogau, vztrajajo pa se še vedno drži Breslau, čeprav so jo zadnjič začeli hudo napadati tudi z zahodne smeri.

Večje sile so Sovjeti zdaj zbrali tudi v Gornji Sleziiji, kjer bi za vsako ceno radi izsilili prodor proti jugovzhodu v Moravsko dolino, a so naleteli na hud odpor, tako da so mogli napredovati le nekaj kilometrov.

Glavno-težišče bojev na vzhodu je bilo zadnji teden na skrajnem južnem odseku, ob Donavi in Rabi ter v zahodnem koncu Slovaške. Boljševiki so izsilili prodor čez madžarsko-nemško mejo pri Günsu ter svojo glavno ost usmerili proti severovzhodu. Po zadnjih poročilih so prišli v ravnino med Badenom in Dunajem. Tu so jih Nemci ustavili, prav tako pri Brucku ob Leithi. Na Slovaškem so prodrli do Malih Karpotov ter od severovzhoda vdrl v slovaško prestolnico Bratislavo. Na južnem koncu Blatnega jezera pa so izvedli večji prodor proti zahodu ter zavzeli madžarsko mesto Veliko Kanizs.

V Italiji so boji nekoliko oživel na področju med Jadranskim morjem in jezerom Comacchio. Tu so Angleži po hudem topniškem ognju vdrl v nemške postojanke, a so se po večjih izgubah morali spet ustaviti.

Na balkanskem bojišču je pretekli teden minul brez kakršnih bistvenih sprememb.

IZ OBRAMBE V NAPAD

Ob obletnici ustanovitve stiške bojne skupine

24. marca letos je minilo leto dni, kar je bil ustanovljen prvi domobranski udarni bataljon. Važnost tega dogodka ni v tem, da je bil bataljon prvi, ampak v tem, da se je ustanovila domobranska udarna enotica, ki je prešla v napad in lakala komuniste na njihovem »osvobojenem« ozemlju. S tem je naš boj podlito tovaršev stopil v novo, zmogovito obdobje. Ta obletnica je hkratu obletnica vsakega Slovenkega domobranstva, ki je s tem dnem prešlo v napad, za katerim so prišli uspehi polni boji. Naj komunistična agitacija govori, kar hoče, tega ne more zanikati, da je s tem dnem komunistično gibanje pri nas dobilo udarec, od katerega si ni več opomoglo in si tudi ne bo. O tem pričajo tudi komunistični zaplenjeni dokumenti. O tem govore pa tudi številke o komunističnih izgubah.

Domobranci, ki so od prvega dne ustanovitve bataljona doživeli prenekatere boji in s svojimi tovaršami preganjali komuniste križem Dolenjske, pripoveduje ob obletnici bojev naslednje:

»Toda, ko se je ustanovil naš bataljon, so bili komunisti še dokaj močni, slovensko domobranstvo pa še vedno v obrambi. Komunisti so imeli svoje »osvobojene« ozemlje, katerega so obvladali z orožjem, ki so ga bili dobili v zapuštni izdajalskih Savojev.«

Ko smo 4. aprila lani prvič udarili na »osvobojeno« ozemlje, sem zažutil, da se je v zgodovini Slovenskega domobranstva in protikomunističnega boja zgodilo nekaj velikega, kar pomeni počasnno, pa gotovo smrt za rdečo. Z ustanovitvijo prvega domobranskega udarnega bataljona je domobranstvo prešlo iz obrambe v napad ter posejalo toliko komuniste v njihovih »republikah« na njihovem »osvobojenem« ozemlju.

Naš bataljon je bil sestavljen po večini iz samih starih, že stokrat v bojih in ognju prekaljenih protikomunističnih boreh, ki so se dobro zavedali, kako odgovorna in težka naloga jim je bila zaupana. Bili so to borci, ki so preživeli Turjak, Kočevje, Platerje in druge kraje, znane po hudih bojih s komunističnimi bratroljci.

Pa tudi naše vodstvo je bilo izvrstno zbrano. Saj so poveljevali junaki — častniki Čerkvenik, Harbič, Bano, ki so ostali do zadnjega diha zvesti narodu in ideji, Ti

so žrtvovali na okar vso — svojo življenje.

Takoj po ustanovitvi bataljona so se pričele ofenzive, a katerimi si je naš bataljon pridobil trajnih zaslug v boju proti komunizmu na slovenskih tleh. Udarjali smo na Dolenjsko in Stajersko ter komuniste tolkli povsod, kjer smo nanje naleteli.

Pri eni teh ofenziv smo prehodili vse dolenjsko »osvobojeno« ozemlje in se nedolga pota pred Novim mestom. Takrat nam ni tega nihče verjel. Dejali so, da smo prišli v Novo mesto čez Stajersko, ne pa čez Dolenjsko, kjer da je komunistov kakor »lišja in trava«.

Komunistov se je po tem našem prihodu že prijelam strah pred nami in so se nas izogibali kar se je dalo, tako da smo jih morali iskati. Govorili so, da kamor pridejo ti »beli hudiči«, so njihove brigade borbo že izgubile. Dostikrat je zadostovalo, da so samo slišali, da se bližajo ljubljanski udarniki, so jo že ucvrli čez drn in strn.

Nekoč pa so se le ojunčili in nas napadli. Bilo je pri Mirni peči. Obkolili so nas in navallili na nas z veliko premočjo. Znašli smo se v težavnem položaju. Naš bataljonski poveljnik pa je že dal povelje, smo samo in kratko: »Bataljon, juriš!« Takrat smo jurišali vsi: od poveljnika — majorja do zadnjega vojaka v četi in se prebili skozi komunistični obroč. —

»Tega bom pa jaz!«

Spet drugič so nas komunisti obsipali s minami iz minometala, ki so ga imeli postavljenega v zvoniču neke cerkve. Pa se sredi pohoda spomni vodja našega metalkega oddelka grof Turjak: »Kolona stoji! Ko se ustavimo, raztovorimo mulo, grof postavi minometale, ocen razdaljo in epusti prvo mino — v cev sovražnikovega minometala. Po nekaj sekundah, ko se je mina razpočila, so sovražni metalce ni več oglašali.

Komaj je bil uničen prvi, so je že oglašal iznova drugi. Pa so jo že takoj ponudili hrabri nadporočnik Berlot Jože: »Gospod major, tega bom pa jaz!« Z nekaj domobranci svojega voda, ki so mu bili vdani na smrt in bi šli z njim tudi skozi peklo, se je oddaljil od bataljona, obšel sovražnikov metalce in, medtem ko ei je zadovoljno gladi hrčice, odgovoril komuniste, ki so metalce stregli: »No, tovariši, kaj pa počnete?«

»Na holo pošiljamo mine,« so mu odgovorili.

»A, takol! Zaropotalo se brzostrelke in nekaj minut nato je že stal pred majorjem

junaki Berlot in mu izročil zaplenjeni metalce.

Pravo spoznanje

Po prvih uspešnih ofenzivah smo odšli na Ig, kjer smo doživeli zlobnost in zahrbnost. Medtem ko smo zapustili vas in odšli v Ljubljano na domobransko priasego, so terenci poskrili po hišah komuniste, ki so v naslednji noči, ko smo se že vrnili, skupno s »tovariši« iz gozda udarili po nas. V bojih pri tem napadu smo izgubili stotnika Harbiča in Čerkvenika. Ob tem primeru smo spoznali, da so nam bolj ko oboroženi komunisti nevarni terenci. Zato je od slej naprej naša »ljubezen« veljala posebno tem zahrbtnim našim sovražnikom, katerim nismo nikjer prizanašali.

Nad aktivnimi komunisti samimi in ljubljanskimi ofarji, ki so se takrat kar topili od veselja nad tem terenskim dejanjem, pa smo se maščevali s tem, da smo do kraja potolkli znano »Ljubljansko brigado«. Takrat je padel »evet« komunistične OF oziroma »evet ljubljanske rdeče promenade«.

Eno leto dolga ura

Konec maja je šel sloves našega bataljona še po vsej domovini. Žene in dekleta so nas ob prihodu v vasi čakale z vinom in kruhom, evetjem in dobro besedo. Tudi Stajerci so nas poznali, ker smo hodili nekajkrat tam. Ko smo se peljali z vlakom po obsevalski progi, je vse drlo k našemu vlak. Takrat je bil ves vlak okrašen s cvetjem, z napisli ter našimi zastavami. Iz vagonov pa je bilo slišati veselo fantovsko pesem, smeh in radostne klice.

Bili smo devetnajst dni v ofenzivi, ne da bi se enkrat slekli ali sezuli, kar pa ni našega besa do komunistov niti najmanj motilo. Boje smo imeli povsod.

Konec junija smo zasidli Stično. Ko smo se bližali Stični, so komunisti ravno pripravljali kosilo.

Po je dejala neka tovarišica: »Tovariši, sedaj pa je urnol Beli so bližajo, pokrijmo se v hosto. Čez eno ura se bomo vrnili, kar bo ravno prav, da se bo menaša pohladila.«

Prišli smo sem, kjer že deset mesecev čakamo, da bi komunisti prišli po pohajano menašo in da bi minila tista ura. Tako smo brez boja zasedli kraj, čeprav so komunisti govorili, da ga bodo kraj branili do zadnjega diha, ker da je to tak kraj, da ga belci ne bodo več zapustili, če ga enkrat dobijo. V tem se res niso zmotili.

Kaj pa jeste

Tukaj smo doživeli mnogo različnih dogodkov.

Nekoč se nam je vdal mlad tolovaj, doma iz Stajerske. Ko smo ga vprašali, kaj imajo tolovaji za »menašo«, je dejal:

»Zjutraj, da vstanem, opoldne, da groš na na marš, zvečer, da se tolečš po trebuhu.« Kmalu nato se je javil neki Rus, ki so ga komunisti »zabrali«, ko je sam hodil po vasi in iskal kure. Naključje je nanosilo, da smo isti dan ujeli tudi nekoga »tovariša«, ki je bil pri tolovajih njegov deseter. Ko ga je Rus zagledal, je planil nanj in ga pretepel. Ko smo ga vprašali, zakaj to dela je odgovoril:

»Ta človek je svinja. Dal me je na desetero stražo. On je partijec, dajte mi puško, da ga ustrelim.«

Zanimivo, da je celo Rus takoj spoznal, da je OF komunistična!

Kmalu smo se novega kraja navadili. Bataljon je dobil kar po njem ime. Spomin na Ljubljano in njeno življenje pa je še vseeno ostal v srcih domobrancev, zlasti onih iz Ljubljane. Ti so hoteli kraj modernizirati in mu dati mestni videz. Pomembnejše ceste in stezice so preimenovali po mestu: Ljubljanska ulica, Promenada, Ulica nedolžne Joze, Zabuhantska cesta, Ulica klosterske salame itd.

Spet terenci

Tukaj pa smo doživeli tudi žalostne dogodke, kakor n. pr. ko so komunisti s pomočjo terencev vthotapili k nam poklepniki stroj. Bilo je 27. avgusta 1944. Dve deklici sta prinesli na obšino zavitek, naslovljen na majorja Kržiša. Ker je bil major obojen, so paket odprli drugi. Med odpiranjem je nastala strahovita eksplozija. Eksploziviral je pekleniški stroj, porušil pol hiše in ubil ter spopodkal šest domobrancev, med katerimi je bil tudi junaki nadporočnik 23. čete Drago Bano. Med žrtvami je bila tudi njegova dvanaestletna hčerka.

Ta dogodek je bil za nas dragocena preizkušnja. Postali smo še bolj previdni, še bolj odločni in nepopustljivi. Znova smo se utrdili v prepričanju, da so terenci največja nesreča za narod in največji krivci, saj si brez njihovega sodelovanja tega načrta ni moči misliti.

V bojih, do katerih je jeseni prišlo na Catezu in Primskovem, ko so udarile na Dolenjsko Stajerske komunistične brigade, smo se za to podlo dejanje temeljito maščevali. Posebno se je izkazala neka četa, ki je imela tudi največ vzroka, saj je izgubila svojega hrabrega in dobrega poveljnika nadporočnika Bana.

Takrat je naš bataljon pod vodstvom stotnika Cofa v enem mesecu potolkel čez 300 komunistov. Samo v enem boju jih je padlo okrog 120. To so bili prepričljivi uspehi, ki se morejo primerjati le še z ofenzivami ob ustanovitvi našega bataljona, kjer je padlo samo v eni dobro uspešni ofenzivi čez 400 tolovajev.

Nove postojanke

Ko smo po nekaj mesecih očistili teren okrog doma, smo meseca decembra z Močaninovim bataljonom in novomeškimi domobranci vzpostavili zvezo z Novim mestom. Ustanovili smo postojanko v Velikem Gabru in Medvedjeku. Meseca januarja smo sodelovali v veliki zimski ofenzivi, v kateri smo komunistom prebršljivo pokazali, da nismo pozabili njihovih amnestij. Naslednji mesec smo zasedli Žužemberk ter odbili tolovajski napad, čeprav je napadala cela komunistična XV. divizija. Za naslednji mesec smo udarili na ono stran Krke ter ustanovili prvo domobransko postojanko v osrčju Suhe Krjane, v Kalu pri Ambrusu.

Nismo jih pozabili

Danes nismo več sami. Z nami operirajo po »osvobojenem« ozemlju še drugi domobranski bataljoni, ki so kakor mi pripravljani biti se s komunistično zalego do konca.

Ob obletnici ustanovitve našega bataljona pa prisegamo, da ne bomo ostali prvi samo po ustanovitvi, ampak tudi po moči, borbenosti in udarnosti. To obljubljamo svojemu sedanjemu poveljniku stotniku Cofu, našim padlim poveljnikom in tovaršim ter vsemu slovenskemu narodu.

HRANIMO TALNO VLAGO!

Hranimo talno vlogo s skrbnim in pravilnim obdelovanjem. Njiv, ki so bile jeseni preorane in pognojene, spomladi ne smemo orati. Ko skopni sneg in se zemlja nekoliko osuši, prevlečemo njivo najprej z njivsko vlečo, čez nekaj dni pa jo obdelamo s kultivatorjem in brano.

ZA PLEMENSKO ŽIVINO

sejte mešanico ovsu in ječmena. Da boste lahko nekoliko zmanjšali površino ovsu in da kljub temu ne boste pridelali manj zrnatke krme za plemensko živino, sejte mešanico ovsu in jarega ječmena. Ker sejejo jare ječmena šele spomladi skupno z ovsom in ker ga obsejate ovsu, zori pozneje kakor ozirom ječmena, in sicer istočasno z ovsom. Pridelek je za 30–40% večji kakor od čistega ovsu. Sejejo dve tretjini ovsu in eno tretjino ječmena.

IZMENJAJTE KROMPIR ZA SEME!

Da boste pridelali mnogo krompirja, sadite semenski krompir, ki je prispel iz Nemčije. Vse te sorte so na novo selekcionirane, zato rodovitne in odporne proti boleznim. Ker je domač krompir precej degeneriran, boste s tem dobrih semenom pridelek najbolj zanesljivo dvignili.

V edini slovenski

Drugi obisk v Krimski jami, grobu živih in mrtvih žrtv OF na Notranjskem

Domobranec iz Notranjih gor je pred štirinajstimi dnevi pod vodstvom nadporočnika Bajca obiskal Krimsko jamo, kraj, ob katerem se grozeči vsi Meniševci, Bločani, Rakitanci in Vidovci, ki so v najhujših časih komunistične strahovlade leta 1942 dan za dnem, noč za nočjo trepetali, da jih rdeči krvniki odpeljejo v taborišče in nato v grob živih in mrtvih — v Krimsko jamo.

V času, ko spet odkopavamo po slovenski zemlji — zadnje tedne na Gorenjskem Primorskem in Štajerskem — nove, doslej še neznane grobove komunističnih žrtv, so domobranec pohiteli na ta kraj in v nepodbiten dokaz rdečih grozodevstev prinesli iz tega množičnega grobišča kosti, lobanje in druge ostanke tistih nesrečnikov, ki tu trohne in čakajo svojega in narodovega vstajenja.

Dogodek bi skoraj šel mimo slovenske javnosti. Domobranec so obiskali ta kraj, da počaste in izkažejo pravico tistim preprostim fantom in dekletom z Notranjskega, ki so prvi obiskali OF in morali zato v smrt; da najdejo tiste, ki se kljub grozljam niso ustrašili smrti in darovali za resnico življenja, ko so jih krvniki žive sanili v krimski prepad med mrtve in nanje nametali hodev.

Spustili so se v ta strašni grob in fotografirali kup lobanj in kosti ter ob njih zgradili, ko naš narod bje zadnji boj s komunističnim vragom, v spominu na tisoče žrtv obnovili trdni sklep: »Na vse načine in za vsako ceno boj proti komunizmu do popolnega uničenja!«

Naš list, ki že od začetka vsa leta komunističnega divjanja na Slovenskem dosledno vodi protikomunistični boj, je o prvem obisku begunjskih legionarjev v Krimski jami že septembra 1942 obširno poročal. To poročilo je kakor strela z jasne udarilo po komunističnem vodstvu in po vseh tistih, ki so v najusodnejših trenutkih našega naroda molčali in celo soglašali s komunističnimi zločini. Trda je bila beseda, ki smo jo ob prvih strahotnih odkritjih iz Krimske jame vrgli v obraz »filozofom, izgubljenim, zmešanim, razočaranim, kulturnim in političnim malikom in celo od napreda s slavo ovenčanim in z ugledom poplavljenim velmožem s slovesom očakov in prerokov.« (Glej »Slov. dom« od 26. sept. 1942.) In prav tako je danes potrebno, da znova pišemo o Krimski jami, Jelendolu, Mozlju, Maškovicu in množičnih grobovih na Primorskem, Gorenjskem in Štajerskem ter opozarjamo, da je komunizem vedno latil in bo ostal vedno prvi sovražnik slovenskega naroda.

Domobranec, ki je bil prejšnji teden v Krimski jami, pripoveduje:

»Zgodaj smo odšli. Danilo se je in prvi sončni žarki so blesteli skozi jelke, ko smo stopali po strmi gozdni poti nad Brezovico in me globeli in skal, pokritih z mahom in grmičjem, proti Krimski jami.

Domobranec iz Rakitne, ki pozna tu vsako peč in vsako gozdno pot, je obujal spomine na dni, ko so se fantje iz tega kraja skrivali pred rdečimi morilci. Po teh gozdnih poteh je romalo v grob živih in mrtvih na stotine ljudi, ki so bili proti OF, ker pač niso odobravali postopanja po gozdu ropanja in nepotrebnega, nekoristnega izživanja, ki je prineslo vse preveč krvi in hude represalije.

Danes pot tod ni več nevarna, vendar so je ljudje radi izogibajo kot kraja groze in smrti. Tod smo hodili to jutro mi.

Ob osmih smo se bili na senožeti, ki se kakor v presekanem piramidi loči od strmega pobočja. Sonce je že toplo božalo, kakor

da bi rado razsvetlilo in razjasnilo vse, kar se je včasih dogajalo na tem lepem koščku naše skrivne zemlje — daleč od življenja.

V globeli nam je domobranec-domačin pokazal kraj, kjer so paševali politkomisar Frie Novak in njegovi zločinci z vlečugami, potem pa smo že hiteli dalje ob poti, ki drži proti Rakitni.

Kakih dvajset metrov od nje smo našli Krimsko jamo.

Vse pot smo bili živahni in čas nam je hitro mineval; tu pa so se nam zdeli trenutki ure; tako prevzame človeka bližina groba, v katerem počiva okrog 400 ljudi.

Steza vodi čez parobek. Skoraj vsak sum sliši na tem groznem, pa svetem kraju.

Nehote sem se spomnil poročila o prvem obisku v Krimski jami v »Slov. domu«. V mislih so mi hitele pred oči slike, ki jih je naš urednik podal že leta 1942 in vzbujalo se mi je isto vprašanje kakor tedaj njemu:

»Katero nogo so v smrtnem strahu gladile to stezo? Zakaj so morale na to stezo?«

S seboj smo prinesli okrog sto metrov vrvi. Prvi smo privzeli na prvo drevo. Fantje so bili že pripravljeni. Šest jih je držalo vrv, po kateri so se spustili domobranec Climperman France iz Topola s svojimi fotografirali v navednik Pavlovič Ivan, častnik iz Ljubljane in trije notranjogoriški domobranec.

Brezno je na parobku, podolgovato in kakih deset metrov nekoliko višje, potem pa se spusti naravnost v globino. Dobro oko že z vrha opazi v tej globini med vejicami kosti in ostanke obleke.

Spuščali smo se sliha previdno. Nekaj minut smo viseli na vrvi, dokler noge niso zadele ob prvo vejico in trhel les, ki so ga zločinci zmetali na žive in na pol žive žrtve, da se ne bi rešile iz brezna.

To je res prava »brezna rdeča svoboda«, kakor je napisal vaš list leta 1942. Če ne bi vedeli, da tu počivajo naši mučenci, od katerih so mnogi živi umrli v tem strašnem grobu, ne bi vzdržali. Vse prerušeni je bil vaš opis o notranjosti groba in občutkih v njem, ki jih človek težko tako pove, če tudi vse to sam doživljal. To ostane v duši in daje nove moči, da bi človek vztrajal na protikomunistični poti do poslednjega diha. Se vse hujše je moralo biti pred dvema in pol letoma, ko so legionarji prvič obiskali ta kraj in se spustili v grob.

Vse presvetila se nam je zdela naša luč, tako so njeni žarki rezali v temo in ka-

men, še trdneje smo se oprijeli vrvi. Prvi so že stopili na dno. Fotograf je hitel s delom. Njegova umetna luč je sikala v kupe okostij in lobanj, med katerimi smo videli ženske čevlje in ostanke obleke. Dvajset minut smo se zamudili v tem strašnem grobu, ki je globok 30 do 40 metrov. Neprijeten hlad nas je objemal, ko smo prebili zadnje trenutke v grobu stoterih junakov. Naše noge niso smele nikamor trdno stopiti, ker so takoj zaškrpale pod njimi kosti. Le trhlili les nam je služil za oporo, zlasti fotografu, da je lahko posnel nekaj slik.

Iz groba smo prinesli za dokaz dve lobanji, ženske čevlje in košče obleke. Več nismo mogli, to bo prihranjeno za tedaj, ko bomo vse ostanke dvignili iz jame in jih pokopali. Po končanem delu smo se še nekaj trenutkov zamudili na tem kraju ter z molitvijo in molkom počastili krimske žrtve.

Tako je pripovedoval domobranec o drugem obisku v Krimski jami. Zaključil je: »Prav je, da napišete tudi o tem nekaj vrstic. Posebno sedaj je spet prav, da kakor leta 1942 znova odločno opozorite na čase Krimskih jam, Jelendola, Mozlja itd. Prav je, da znova in znova približate, da je za naš ubogi slovenski narod edina rešilna pot — pot brez slehernih kompromisov — boj proti komunizmu do konca, boj proti vsem mlačnim in tistim, ki s svojimi političnimi računi kakorkoli pripravljajo, da bi naši ljudje še kdaj umrli v kraških brezni in temnih gozdovih. V opomin vsem tem še enkrat lahko napišete kakor l. 1942: »Tisti, ki ste krivi — hrestajoče kosti v Krimski jami vas obtožujejo!«

Prošnja

do vseh, ki imajo še kaj sočutja za trpečega kmeta, posebno pa do tistih kmetov, ki niso bili v teh časih toliko prižadeti. Mi vemo, da ima okolica Ljubljane v hiehl precej živine in večje številce konj. Tudi drugo imeje je večinoma nedotaknjeno. Naša Dolenska, posebno Suha Krajina, je pa popolnoma izropana in domovi požgani. Za vse je hudo, najbolj je pa hudo, ker ni vprežne živine in bo ostala zemlja neobdelana. Zlastno se kmetje ozirajo okrog svojih domov in po svojih njivah, radi bi šli orat in sejat, pa ličvi so prazni, ostala je samo kakšna mršava krava, vola ali konja ni nobenega, ali pa tudi kak mršav, ki že komaj po koncu stoji.

Prosim Vas, drag starostni tovariši kmetje pa tudi drugi, ki imate več konj. Posodite nam vsaj za 14 dni nekaj svojih živali (saj jih boste dobili sigurno nazaj), da bodo naši kmetje mogli obdelati svojo zemljo.

Bodite prepričani, da če bi bili Vi v tem položaju, kot smo mi tukaj, in mi na vašem mestu, da bi se niti malo ne bi pomislili in bi vam ne samo posodili, ampak kar darovali vsak eno žival. Mi pa ne prosimo, da bi nam darovali, ampak samo posodili tako dolgo, da bo zemlja obdelana.

Vsak, ki ima kaj srca za naš slovenski narod in more kaj pomagati, naj pomaga.

Kdor bi hotel posoditi kako žival, naj takoj javi pisarno Knec's v sves ali pa kar obišči Ambras.

Sinkovec Ivan, župan

Hotederščica — en primer za sto drugih

Vzroki in krivci komunizma v trpeči slovenski vasi

Po toliko hudih napadih, ki jih je preživel mala Hotederščica, trezno misleč človek začne razglabljati, odkod je bil zanesen komunizem tudi v to tiho, od svetnega vrvenja oddaljeno slovensko vas. Ne smemo misliti, da je ta kuga zrasla čez noč iz kakih nevidnih vzrokov.

Če hočemo nastop komunizma pri nas razumeti in ga pravilno oceniti, skoraj nima lepšega primera za proučevanje, kakor je prav primer Hotederščice. Primer te vasi je značilen za druge naše kraje in za nastanek ter razvoj rdeče revolucije po vsej naši domovini.

Kdor malo pozna ustroj našega komunizma, ve, da so terenci hrbitenice komunističnega gibanja. Brez terencev komunizem nikjer ni mogel in ne more uspešno delovati. To je pokazala praksa v zadnjih letih. Kjer so terence iztrebili, je komunizem povsem ohromel.

Pred desetimi leti in več pri nas še ni bilo terencev v današnjem pomenu besede. A takrat so pripravljali pot komunizmu drugi. Skušajmo dognati, kdo je bil duhovni oče komunizma v Hotederščici.

Pred 50 leti je bila naša občina versko in politično enotna. Okrog nas so že začele pihati strupene sapa svobodomiselnosti in brezverstva. Bliznji Logatec in Idrija sta gleda tega prednjačila. Takrat je postalo moderno, biti svobodomiselnec, zakotno udarjati po veri in »farjihi« in tako izpodkopavati tla vsaki avtoriteti.

Ljudem, ki so to delali, se tedaj najbrž še sanjalo ni, kako usodna, nedolžne posledice bo to imelo za vas, občino in za slovenski narod sploh.

Posledice svobodomiselnosti so se kmalu pokazale. Proj tako mirna, enotna vasica je bila na mah razklana v dva tabora. Pričela se je gonja proti katoliški usmerjenim hi-

šam. Bili pa so svobodomiselnici prav tako zvit kakor sedanji komunistični terenci. Po eni strani so povdarjali svojo katoliško pripadnost ter govorili, da nimajo nič proti veri, da vera mora biti, da so šli enkrat na leto za veliko noč celo k svojim zakramentom, po drugi strani so pa po občini oznanjali, da ni treba »farjati« ubogati, da se on ne sme vitiati v politiko, — če je kdaj udaril po ljudskih zablodah, — da mu ljudje niso dolžni dati bira, češ da je to suženjski ostanek iz srednjega veka itd.

Veliko je k takemu razvoju pripomoglo tudi svobodomiselnost časopisje in knjige. Vse ozračje se je počasi začelo zadrževati z miselnostjo, ki je bila prednik komunizma.

Če je bil liberalizem tedaj nastopil tako odkrito kakor zdaj komunizem, bi bil gladko zavrnjen. Tako se mu je pa pod krinko hinavstva in laži posrečilo, da je zajel velik del Hotenjscev. Saj gosla so bila tako lepa, omamljiva, privlačna! Biti povsem svobodni, prost svetne in zlasti cerkvene avtoritete! Kdo se ne bi oklenil take zapeljivega nauka!

Prvi početnik svobodomiselnosti v Hotederščici je bil Albreht Janec, po domače »stari Tič«, majhen podeželski trgovec. Moč je bil sam še veren, toda trgovske zveze z logaško »gospodo« so ga izmaličile in spravile v svobodomiselniki tabor.

Priprostemu podeželskemu trgovcu, toda častilopnemu možu je prijalo, da so ga »gospodje« vzeli v svoj krog. Kajenje z »gospodom« mu je zameglilo trezno prosjo in udinjal se jim je, da bo v Hotederščici pridobival tla za miselnost, ki je bila predhodnica sedanjega komunizma.

Tako je postala Tičeva hiša prva niželka, prva povzročiteljica vsega gorja, ki je leta in leta pozneje zadelo hotenjske prebivalstvo po zločinskem komunizmu.

Ljudi, ki so prihajali v Tičevo trgovino in zlasti gostilno, sta Albreht Janec in njegova druga žena Antonija obdelovala na vse načine: a prilinjeno besedo in prijemljivi mi dobrinami, da bi jih pridobila za »nove nauke«, ki naj jim čimprej prinesej raj na zemlji. Novi nauk je bil sila zapeljiv in ujelo se je mnogo kalinov.

Albreht Janec si je privzel pomočnika v osebi Brusa Jošta, silno okretnega človeka, poznejšega trgovčiča, ki je zanesel novi nauk med fante in jih dosti pridobil zase. Svobodomiselnost so znali poštonemu ljudstvu vcepiti strah, sramotilo so ga in priganjali. Ljudje so molčali, trpeli ter čakali boljših časov.

Sin »starega Tiča« nadebndni in za vse »novo navdušeni mladi Tič« — Albreht Ivan je daleč nadkrilil svojega očeta. Že v zgodnji mladosti je vero vrgel mod staro šaro. Šel je skozi visoko šolo Brusa Jošta, katerega zvesti učence je bil. Brusa je pripravil za bodoče meo rdečega komisarja v Hotederščici. Pred ljudmi se je hinil in je šel dvakrat ali trikrat na leto tudi v cerkev.

Ko je šla zvezda Brusa Jošta v zaton, je on prevzel za njim vse agitacijo najprej za svobodomiselnost, pozneje pa za komunizem. Kakor je sam živel, tak je tudi drugi učil zlasti z zgledom. Vsi hotenjski komunisti in partizani so iz njegove šole. Tako majhna vas, kakor je Hotederščica, je poslala v gozd nad 40 tolovajev! Vse to je sad njegovega dela in njegovih pomagavcev.

Ko so po drugih gostilnah ob Gospodovih dneh po stari navadi zaprli in ljudi odslavili, so v Tičevo gostilno močje in fantje vpršeli gospodarja udrihati čez vse, kar je svetega. Po opravilu v cerkvi so se razhajali na domove ter se hinili, da so bili v cerkvi. To se je godilo dvajset let.

Poznejši rdeči komisar za Hotederščico ni bil poroben, živel je silno nemoralno. Služkinje niso bile nikdar varne pred njegovim zalezovanjem. Dvakrat so se pokazale tudi posledice.

Kako je bilo v Hotederščici svobodomiselnost vse pod vplivom takih ljudi, se vidi iz dejstva, da je ljudstvo izvolilo Albrehta Ivana za župana za županovanja se mu je rodila nezakonaka hčerka, »lepa Vida«, sedanja vodilna komunistka.

Zaradi lažjega umovanja vseh dogodkov je treba omeniti, da je po rapalski pogodbi tekla bivša jugoslovansko-italijanska meja

tik za vasio. Posledice bive meje so bile, da sta se tihotapstvo in celo vohunstvo zelo razvila. Ljudje so se navadili lankega, brezskrbnega življenja. Dela so zanemarjali, udajali se pijančevanju. To je potegnilo za seboj zlasti mladino.

Ti ljudje so el lastul izključno pravico, da samo oni znajo prav ljubiti svojo državo. Odpovedali so se slovenstvu in postali nekaj drugega. Pod domoljubno in državno firmo so vzagajali ljudi za komunistem.

Kmalu se je na zunaj pokazalo, kakšna je bila njihova ljubezen do države. Iskoriščali so drž. organizacijo za to, da so laže — vohunili ter tako izdajali svojo domovino. Trem so izdajstvo nad bivšo državo sodnijske dokazali. Vsi so bili iz šole Albrehta Ivana. Vsi trije so bili obsojeni in zaprti v Beograd dolgo vrsto let, dokler jih ni rešila sedanja vojna.

Vsi drugi pa, ki so se zbirali v tej družbi, so pa šli med tolovaje in a tem dokazali, kakšna je v resnici bila njihova ljubezen do domovine in do naroda!

Albreht Ivan je seveda znal pred ljudmi sijajno aktrirati, da je partise. Leta 1941 so njegovi nauki pognali klasje. Njegovi učenci so dorasli. Razpredli so rdeče mreže po vsej občini in njeni okolici. To se je zgodilo po kapitulaciji Jugoslavije 1941 v poletju in jeseni.

Glavna njihova zveza je bila z Logatcem od koder so dobivali vse komunistični agitacijski material. Prinašal ga je nekaj časa dilač Grom Ladislav, katerega so Italijani junija 1942. ustrelili kot komunisto.

Pozneje je to njegovo službo opravljalo več deklet-kurirk, ki so bile nepretrgoma na poti v Logatec, Zibrska, Rove in na ono stran meje v Črni vrh, Godovje itd.

Vas so kaj zasuili s letaki, ki so jih komunisti dali najprej brati najbolj zanesljivim, pozneje pa tudi manj zanesljivim in celo idejno nasprotnim.

Ker so vse vas docela ustražovali, si nihče ni upal tega nikjer povedati, in imeli so docela proste roke. Začeli so se pogostiti sestanki, kakih drugih sestankov ni smelo biti. Dvakrat so se skrivaj sešli člani Fantoveškega odeska. Komunisti so za ta sestanke kmalu zvedeli in strogo prepovedali, da se to ne sme več zgoditi, aicer bodo posledice neozgibne.

Tako močna je komunistična strahovlada bila že v poletju 1941.

Vsi ali skoraj vsi komunistični sestanki so se vršili v najbolj zakotni gostilni pri Bazinovih, kjer so bili gospodarji trije domaći fantje, učenci Albrehta Ivana. Eden od teh treh je bil »zavožene« študent. Ko je prišel v jeseni leta 1943 iz internacije, je brš apat zapustil dom in šel v hoto. Doma je ostala samo dekla, kateri je dajal takele nauke:

»Če pride v hišo far po biro, mu pokaži vrata. Ako pa pride partizan, mu daj jesti in pitje, vsega, kar premore Bazinova hiša.« Za svoja dejanja je že dal odgovor. Njegov brat je bil naj spreten terence, — dena roka Albrehta Ivana, vreden naslednik Brusa Jošta. Fante je vabil večer za večerom v svojo gostilno. Katerim je bolj za upal, jih je peljal v prvo nadstropje k najbolj zaupnim razgovorom. Vse niti rdečih mrež za Hotederščico so se stikale v njegovi roki. Kar je imela njegova hiša, vse je nudila fantom, da bi jih tako pridobili za rdečo stvar. Zelo močan je moral biti tisti fant, ki ga niso uklonili in vpregli v rdečo mrežo.

Bazinova hiša je bila najbolj tihotapaka v vasi, saj je samo ta družina spravila čez državno mejo nad sto parov konj.

Bili so pa tofemli toliko gotovi svoje stvari, da niso teh setankov skrivali niti pred savejskimi karabinjerji, ki so vse na tačno opazovali. Ko so bili o vsem dovolj poučeni, so začeli odvzati fante in moče v internacijo.

Do avgusta leta 1942 je bil v vasi na zunan lep mir. Tedaj se je pričelo šepetati, da bodo šli nekateri v hoto. Kmalu po teh govorih je res neko noč izgnilo iz vasi kakih osem fantov, med njimi en poroben — Korenč Janec z Ravnika, ki je bil najhujši agitator za v hoto. Zapustil je ženo s štirim nedoraslimi otroki. Ti prvi »partizani« niso bili — razen otrok — Bog ve koliko nevarni. Dva sta se kmalu skesala in prišla domov. Bila sta pač zapeljana. Vsi glavni

komunisti pa so tedaj ostali doma, ker so vedeli, da bodo tu lahko veliko več storili za komunizem kakor v gozdu.

Po odhodu prvih ljudi v hoto so Savojevci vzeli občini aprovizacijo za nekaj mesecev in to v najbolj kočljivem času: junija in julija. Grozila je lakota. Tolovajske hiše so bile glade hrane na slabšem kakor druge. Zato so ti ljudje najprej hinavsko klonili in začeli hoditi okrog Savojevcev, da bi jim spet delili riž, moko, makarone ita. Zagotavljali so jim, da v Hotederščici ni nič komunistično mislečih ljudi razen onih osem gošarjev, ki so vasi naredili to veliko sramoto. Zagotavljali so, da v vsej deželi ni tako miroljubne občine, kakor je Hotederščica.

Zaupnik Savojevcev je bil Rupnik Franc, po domače Blaž, ki smo ga že omenili med onimi tremi vohuni. Blaž je igral dvojno vlogo. Po eni strani je bil savejski agent, po drugi strani je pa hodil na komunistične sestanke, ki so bili ure daleč iz Hotederščice. V tej vlogi so se shajali tolovaji iz hote in domači komunisti, pa kurirji od vseh vetrov.

Blaž, dvoživka, v boograjskih jočah kolani komunist, a čimer se je sam nepretrgoma hvalil pred Hotenjem, je Savojevce v Logatcu pregovoril, da so poslali v Hotederščico 20 pušk in organizirali Vaško stražo. Vsi prvi fantje pri vaški straži so bili — razen Blaža in Korenča — odločni protikomunistični borci. Iz tega jedra se je v letu 1943 meseca novembra razvilo sedanje domobranstvo v Hotederščici.

Fantje Blaža, nekdanjega vohuna, niso mogli trpeti med sabo kot komandanta, zato so ga iz Vaške straže docela izrinili. Z Vaško stražo je pričela zopet delovati aprovizacija v veliko veselje in zadovoljstvo tolovajev. Blaž sam je delil aprovizacijo in se tolkel s pestjo po prsih, da je on komandant Hotederščice! Vsi so se ga ball, dokler ni tudi on pri Savojevcih izgubil vse zaslonbe zaradi pijanstva.

Da bi se Savojevci prikupili, je veliko vaščanov denarjal in poslal v internacijo, ljudi je pa hinavsko tolažil, da bo on spravil vse internirance domov. V ta namen je izsiljeval od ljudi denar, češ da se bo zavezel za interniranje. Kot vohun in izdajalec je bil bolj slabo plašan. Zato je poskrbel tudi za postranske zasluzke, je celo kradel in goljufal.

Ko so spravili vse tri Bazinove fante v internacijo, je v njihovi hiši sam odprl gostilniški obrat. Odslej je noč in dan polna harmonika v gostilni. Življenje v tej hiši je postalo podobno Sodomi. Vse krivde za internacijo je pa valil — na domačega župnika!

Nekaj mesecev pred savejsko izdajo so tudi njega odpeljali v internacijo, od koder se je vrnil oktobra 1943.

Trezen človek bi bil pričakoval, kako se bodo komunisti maščevali nad njim kot »okupatorskimi« zaupnikom in ustanoviteljem »bela garde«, pa mu niti lasu niso skrlili. Šel je sam k njim v hoto, postal »kulturnik« in prirejal po primerskih vaseh naslane mitinge. Še danes straši po hotenjski okolici. Na vseh ima tudi smrt cerkvenega pevača Naveda Janeza, ker je desetletno fantov iz Vaške straže v dogovorju a tolovaji naša vodil v komunistično zasedo, da je izgubil življenje eden najboljših stražarjev.

(Dolje.)

Idriščani!

Idrijo je zadela huča neureta. Pri bombnih napadih je ostale brez strehe in brez vsake velike številke Idrijskih rodbin. — Treba jim je takoj pomoči! — Zato apeliramo na vse Idriščane in vse njih prijatelje, kateri so imeli kdaj priliko poznati njih gostoljubje, da jim pomagajo bodisi z denarjem, obleko, perutom ali s čimer si bodi. Darove v označeno »za Idrijo« sprememo Socialna pomoč v Lj. bilanj. Gospodstva 2-1. tel. št. 33-61. čk. rač. št. 16.588. ostrma Wolfova 12-1. Dvakrat da, ki hitro da!

Priporočamo:
KRIK SLOVENSKE ZEMLJE — 15 Itr
TURJAK — 8 Itr
V SLUŽBI DOMOVINE — 40 Itr
ZA LEPO DOMAČO SLOVENSČINO — 4 Itr
Dobe se v knjigarnah.

Spet ena komunistična celica razbita

Domobranec iz Iza pridno sledijo tolovajске poti in steze, ki se prepletajo po severnih obronkih krimskih in mokrskih gozdov. Ob marsikateri priliki jim pada v roke kaj zanimivega in na dan prihajajo razne rdeče »konspirativnosti«.

S. avočna letos so domobranec odkrili skrivališče znanega rdečega harambaše Sušteršiča Antona iz Tomišlja. Svojo farmo, na kateri je gojil rdeče bacilo za barjansko okrožje, je imel ured daleč od vasi in v svojem gozdu. Očitno zato, da je lahko rekel, da na svojem delu, kar hoče.

Domobranec so mislili drugače. Ko so ga odkrili, je hotel nanje streljati z brzoostrelko. A ta je naredila prav po »zaveznikovih«: odpovedala je, ko je je najbolj potreboval. Ostalo mu je na razpolago še domača orožje — bog, ki ga tudi ni reši. Obšel je. Na rokavu je imel znamenje rdeče »medolžnosti« — znak poveljnika Narodne zaščite, tiste komunistične organizacije, ki je na terenu in deli smrt in krade vsem, ki ji niso po volji.

Če se vprašamo, kaj je gnalo tega človeka, trdnega posestnika med vdolne žolčne tipe v komunističnih vrstah, dobimo samo en odgovor: želja po oblasti, želja po zaščitnih in rokavi in s tem uživanja polna brezdelno življenje. Te ga je odvajalo domu, zemlji in družini, kar je najbolj dokazal meseca maja 1942, ko se je ob južnih mejah ljubljanskega barja osnovala prvi muha enodnevna — komunistična republika. Tedaj je ta človek razbil tomišelsko občinsko blaginjo, »tovariški« razdelil občinski denar, sedel za mizo in začel ukazovati. To je bil najusodnejši trenutek v njegovem življenju.

Sušteršič je prišel s svojima pomočnikoma, narodnima zaščitnikoma Jakšem Edvardom z Golega in Primcem Francem, p. d. Sinkovim iz Hauptmance čez notranje hribe do Kravate peči. Po končani simi so jo tovariši zaščitniki prikrevsali spet v bližino domov, da bi »varovali« narod, pa svoje želodce navadili na stari, reakcionarni red, ker v novem redu so se ti slabo imeli, in da bi po navodilih partije začeli a delom ter »osvojali« narod po starih receptih: z umori in revizijcljani.

Pa glej, barjansko republiko je zadela neureta. Tomišljani so izgubili župana Sušteršiča, ubogi Goljani pa so izgubili Jakša Edvarda, moža, ki je kakor oče skrbel z

drugod nakradenim blagom za zvesto pripadnike rdeče stvari.

V skrivališču poveljnika NZ Sušteršiča so domobranec dobili polno znamenje o »lovarstvu in »enakosti«, brez katerih ni noben rdeči pravik: masti, kaše, kruha in drugih dobrot, ki vse podkipejo »idealizem« in »skrb za narod«. Brez teh dobrot ni pravikov. Poleg tega so v skrivališču našli še komunistični listič »Novice«. Ta listič je zapisal zanimivo storijo, da se človek mora res zjokati. Na take ganljivo ugotovitve ne more drugače kakor jokati. Če bi bil ta šaljivec napisal, da »stare ženske sprašujejo, koliko dnevnih povelj je izdal maršal Stalin za izdajanje kave, sladkorja, kvasa in soli, potem bi bila to bolj resna zadeva in bi ji bilo verjeti vsaj v toliko, da je dnevno povelje izdal, kavo, sol, sladkor in kvas pa je zapisal štab »Narodne osvobodilne vojske« za »osvobodilne« namene — po navodilih Komunistične partije iz Moskve.

Kakor je znano, čeprav ne uradno potrjeno, imajo komunisti tudi ministrstvo za podiranje in pokljanje. Ministrstvo vneto deluje že štiri leta in je v tem času dokazalo, da je res sposobno in delavno. To ministrstvo je v »Novicah« zapisalo: »Odslek za gradnjo pri SNOS-u pripravila načrt za gradnjo novih vasi, ki bodo lepše, bolj zdrave in bolj ekonomične, kot so bile vasi v stari Jugoslaviji.«

Ker komunistično ministrstvo za podiranje in pokljanje ne pozna birokracije, so je takoj lotilo dela. Požgalo je vasi Hinje, Hrib in Žvirče take »obnovilce« okrog 170 hiš in poslopij zraven, prebivalstvo pa je oddalo kamor je vedelo in znalo. Po tej »gradnji« lepših in bolj zdravih vasi molijo v znak samo še ožgane stene — znamenje nove Jugoslavije, Jugoslavije »maršala« Titia, pred katero gre pokljanje in ropanje, za njo pa ostaja beda in skrb za bodočnost, ki ju ne more zbrisati noben komunistični odbor, nobeno komunistično ministrstvo, nobeno komunistično gobozdanje in jecljanje o »novem redu«.

Mi vemo, kakšen »red« so hoteli razni Sušteršiči, Jakši in drugi. Ta »red« gledamo že štiri leta, proti temu »redu« se borimo z našim domobranstvom na šču. Drevo, na katerem je zrasel tak »red«, bomo požgali pri korenini in uničili sleherni vejico, ki bi od njega še ostala.

ŽVIRČE, NOVA RANA V KRVAVEČI SUHI KRAJINI

Zločinski požig spet ene velike slovenske vasi — zaradi »osvobođenja«

Suha Krajina! Tako mrtvo nam je doslej zvenelo to ime! Iz tolskih klepi smo se spominjali te zemlje, kot dežele brez vode, ki leži tam nekje ob Krki. V zadnjih letih pa nam je Suha Krajina postala simbol trpljenja kot Kalvarija slovenskega naroda.

Maegekrat je že bilo zapisano to ime, marsikaj smo se spominjali, trpljenju tega ljudstva, toda dokler človek sam ne vidi strahotnega razaranja, ki ga je komunizem prinesel Suhi Krajini, dokler človek sam ne počuti s krvjo in plamenem oznamovanih izpovedi tega strtega ljudstva, mu vse govorenje in pisanje ostane samo prazna beseda.

Treba je to zemljo ruševin in opaljenih domov prehoditi, treba je od blizu pogledati izmučene in ostrađane obraze. Treba se je vživeti v bodočnost suhokranjskega kmeta in se poslušati njegovo žalostno izpoved — potem človek vsaj od daleč zasluži, kako težak je križ, ki to ljudstvo stiska ob tla.

S fotografskim aparatom v roki sem se v varstvu domobranske patrle napotil v to krajo. Poznani so mi: od Strug do Ambrusa in Hlinj preko Smuke do Žužemberka. Toda sredi požganih vasi bi bil skoraj zašel. Kominj, Kal, Ambrus, Primča vas, Viseje, Hlinje, Zvirče, same ruševine, same opaljone stene.

Tako prijetno smo tedaj nekod kramljali a suhokranjec. Pripovedoval so mi, kako so takop, kamnito zemljo obdelujejo, kako z

več, sinovi so domobranci, ki se bore za svobodo, za zmago pravice in ljubezni, za dom in vero in za lepšo bodočnost naroda.

Skoraj sram me je postalo ob teh besedah. Da, to je mladost, ki jo pije kmečka mati iz trde slovenske grude.

Hlinje — Hrib. Kup razvalin in črnih zidov. Zaprti mi je bila tja pot: tam rdeči tolovaji uživajo sadove »kulturnega« poslanstva. Vse so uničili. Lepe domove in hrane božje so z minami pogabili v zrak, ljudstvo pa napadli z doma. Samo križ stoji na pokopališču na vrhu hriba. Bog visi na njem samo na eni roki, drugo pa že steza v svet in kliče pregnano ljudstvo nazaj. Znamenje vstajenja...

Mimo miniranih gričev, od koder so prežali na nas tolovaji, smo prispeli na kraj zadnjega njihovega zločina, na Zvirče. Kratka je beseda: »Komunisti so popolnoma požgali Zvirče.« Toda kdo bi zaslužil, koliko gorja se skriva za to besedo.

Vse, prav vse je uničeno, sleherna bajta, morda že zdavnaj zapuščena, je danes prah in pepel. Krasná sála se je zrušila pod minami, ljubka cerkva je danes kup kamena in ruševin, pokopališče je divjaško opustošeno. Spet tudi tu stoji ared kraljevstva grobov samo še križ, tudi tu znamenje vstajenja!

Daleč naokrog je popolna tišina, nikjer ni žive duše, vse je moralo bežati, samo psi

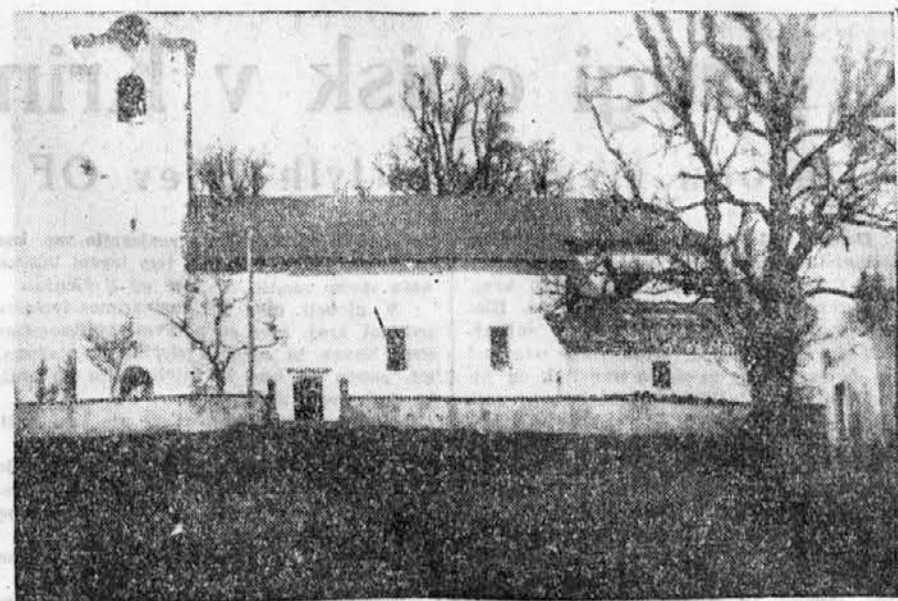
A ni bil to govor, le kup najgrših pesov je spustil na nas. Povedal je, da bodo vasi uničili, kajti izvedeli so od »zaupnih domobranov«, da so domobranci pripeljali v vas dva voza cementa in voz žice, da bodo delali novo postojanko! Sveda je bila to debela laž! Nato pa je hinavsko zavil:

Tako vam bomo rešili vsaj življenje. Kdor ni z nami, je proti nam. Kdor hoče gre lahko z nami, temu bomo rešili vse premoženje, kdor pa neče iti, se mu premoženje zapleni. Nikakor pa ne bomo dopustili, da bi se tu ugnezili tisti, ki bi nas preganjali, kajti bolje je, da vas pade deset ali pa sto tisoč, ko da je en sam naš borec ranjen.

Nam je zastajal dih, ko smo poslušali te besede. Nato pa so nas z močno stražo peljali v cerkev in na pokopališče, kjer so nas spet zastražili.

Tako strašnih trenutkov, kakor so bili ti, še nisimo nikdar doživeli. Gledali smo od cerkve, kako prihaja v vas dolga vrsta voz, kamor bodo naložili naše imetje. Vdrl so v domove, izropali prav vse: živino, živež, obleko, pohištvo pa uničili.

Ko je bilo to roparsko delo pred našimi očmi opravljeno, ko so se že pomikali polni vozovi iz vasi, tedaj pa se je začelo najhujše. Nanesli so v hiše slame, večje stavbe so začeli minirati. Minirali so tudi cerkev.

Cerkev sv. Antona na Zdenski rebri, znana božja pot v Suhi Krajini; požgali so jo tolovaji spomladi 1944

Ko smo bili na vrhu hriba, strašno zagrmi. Naša lepa cerkev so jo pod minami zrušila v prah!

Tako so nam vzeli vse, dom in cerkev in šli smo v svet ljubezni in usmiljenja iskat.

Močna komunistična straža nas je spremljala do vrha. Tu pa so nam dejali, naj gremo, kamor hočemo, povratka za nas na Zvirče ni več. Stara ženica pravi tedaj str. žarju: »Povejte svojemu komandantu, da radi trpimo, saj je tudi Kristus trpel.« Tedaj skoči nanjo komunist in zakriči: »Molči!...« Bala, če ne ti bom na mestu zdrobil čeljusti.

Tako je bilo naše slovo. Može se skloniti glave in se vtopiti v žalostne misli. Teško je bilo povedati besedo

tolazbe spriče tolikoga trpljenja. Pa so sami dejali:

»Vse so nam vzeli, največji berači smo danes, lačni, bosi in nagi, toda zemljo nam niso vzeli. Se bomo šli nazaj, spet se bomo zarili vanjo in kopali iz nje vsakdanji kruh. In vere v Boga, vere v zmago pravice nam niso vzeli. Vemo, da je On maščovalce vseh krivih in tudi te, ki so jo storili nam!«

Pozno v noč sem zapuščal kraj in ljudi. Bolečina je ležala v moči duši, toda prav tako velika vera v vstajenje tega ljudstva.

Vse okrog mene je bilo spokojno, samo daleč tam za hribom so na požganih Zvirčah tulili poginjavajoči psi in klicali gospodarje nazaj.

DOMOBANSKE NOVICE

IZ VELIKIH LASČ

Velikolaska bojna skupina je na pohodu proti Strugam. Kalu in Ambrusu pregnala potrola 15. brigade ki so ropale prebivalstvu živež in obleko. Pri tem so ubile intendanta 2. čete 3. bataljona omenjene brigade Gornika Franceta. — 21. marca so enote iste bojne skupine napadle skupno z Vlasovimi oddelki X. brigado in pobile več komunistov. Na pohodu so domobranci zaplenili strojnico in nekaj zabojev streliva. V naslednjih dneh so čete iste bojne skupine nastopale v smerih Pleše, Ratje, Lopata in pobile več tolovajev. 22. marca je prišlo do spopadov a komunisti na Hribu, Hlinjah in Selih. Tolovajem je prispela na pomoč še IX. brigada. Po ljudskih poročilih primanjkuje tolovajem v Suhi Krajini vođe. Zaradi stisnjenega obroča je dobava hrane za tolovaje zelo otežkočena. Ljudje pripovedujejo, da tolovaji ne bodo mogli dolgo vzdržati. — 24. marca je velikolaska bojna skupina na pohodu v smeri Zvirče. Prevalje pobila mnogo tolovajev. Domobranci so zavzeli po jurišu Vršček in pregnali tolovaje.

Šiška bojna skupina je v dnevih po sv. Jožefu nastopala okoli Kala do Poljan. Komunisti so pred svojim umikom oplenili Gorico in Poljane. Grozilo se, da bodo požgali vas prvič, ko pridejo. 20. marca so komunisti hoteli zažgati še Ambrus in Kal, kar so pa preprečili domobranci s svojim prihodom.

PATROLA NEKE NAŠE ČETE

je na pohodu v Podgorju ubila štiri tolovaje. Patrola neke druge čete je isti dan ubila na Ruperčevrhu štiri komuniste.

TOVARIS KIDRIO

je pred nedavnim znova zbral iz tolovajske jedinice v Predgradu, kjer imajo rekrutacijske, 150 ljudi in z njimi formiral XIV. brigado za zaščito svojega glavnega štaba.

MENICANINOVA BOJNA SKUPINA

je izvedla zadnje dni iz Žužemberka in Stranske vasi ofenzivne napade na tolovajske položaje na ozemlju Liplje - Lasče - Smuka - Sv. Peter. Komunisti so bili vedno preganjeni, čeprav so imeli položaje močno minirane in utrjene. Junaški domobranci borci so se pripeljali preko podtega drevesa kljub hudemu ognju in napadali tolovajske utrdbe tako dolgo, da so se morali tolovaji umakniti proti Velikemu Liplju. Naštetih mrtvih komunistov je bilo 11, med njimi komandir čete. Več je bilo ranjenih. Med padlimi tolovaji je tudi 34 letni Sotošek Ludvik iz Rajhenburga.

LJUBLJANSKA UDARNA BRIGADA JE SPET BEZALA

Domobranci smo imenovali svoje udarne bataljone tiste, ki se odlikujejo po spretnosti, okretnosti, junaštvu in najboljših borcih, bataljone, ki so zmogli v vsakem času uderiti za komunisti ter jim zadati udarec za udarcem. Sveda je pri komunistih vse drugače in taki si tudi besedo »udarni« drugače tolmačijo. Prav udarne komunistične brigade so namreč tiste, ki je od domobrancev najbolj pogosto dobijo po glavi. Na ta način bi moramo edino razlagati, da je bila v začetku tega meseca tudi X. ljubljanska brigada prispela med udarne, kakor poroča »Naša« vojska z dne 15. marca t. l. — Da je takoj potrdila svoj sloves »udarne« brigade, je dokazala že na praznik sv. Jožefa. Našim fantom nikakor ni bilo po volji, da bi se komunisti brezskrbno zabavali. Zato sta novomeški udarni četi krenili proti Težki vodi in tam res našli na X. novo imenovano udarno brigado, ki je sveda tudi to pot ostala zvesta svoji stari navadi in se takoj razbežala na vse strani. Sedem tolovajev je prepočasi bežalo, zato jih je dohitelo domobransko orožje. Tudi dva ujetnika so fantje privedli s seboj. — Komunisti, le tako na prej, pa bodo vse vaše brigade kmalu »udarne«.

KAKO BO PO VOJNI

skrbi marsikoga, ker komunistične tolpe ropajo kmeta do golega. Pa so dali komunisti v Podgorju odgovor tudi na to vprašanje. »Po vojni kmetom ne bo potrebno hoditi več v Novo mesto, da bi kupovali razna živila in obleko, ker bodo nameščeni na nekaterih krajih avtomati, in kar si bo kdo poželet, to bo dobil. Zato lahko kmet brez škode odda svo živino in prideleke tolovajem.«

»TAKO HUDICEVO SO NAS NAKLESTILI...«

Bolj priletni tolovaji iz Toplice in Stráže so bili po večini v artilerijskem divizionu, kjer so se počutili bolj varni. 11. marca so po okoliščini pobrali vse konje, ter z njimi krenili na Hrvaško po topove in tanke (11), da bi končno napadli in zavzeli Novo mesto. Tudi precej tolovajev iz Podgorja je bilo med njimi. Tako so odšli na dolgo, dolgo pot, kakor je rekla žena nekega »artilera« in še dodaja: »Zdaj boste videli, ko bodo naši pripeljali tanke in topove!«

Toda na povratku so jih ob Kolpi zasedli hrvaški domobranci, jih razbili ter jim orožje pobrali, precej stvari pa so morali sami zažgati. Tako se je dolga, dolga pot za veliko slovenskih komunistov sprevrgla v večno pot. Doslej se je pojavil le eden od »hrabrega« divizionov, ki je prinesel novice o tem. Razcepan in zdelan se kladi po Lubnem pri Straži in kar ne more razumeti, da je ostal živ! Dejal je: »Tako hudičovo so nas naklestili, da ne vem, če bo še kakšen prišel domov!«

Pripovedoval je, da je ob tej priliki padlo veliko znanih tolovajev iz okolice Straže in Toplice ter Podgorja, med njimi višji funkcionar Šperš Vinko iz Lok, občan Prečna, in Mrvar iz Hruševca. Usoda ostalega »divizionov« je doslej še neznana.

Pogled na Zvirče, ki jih je »narodno-osvobodilna« vojska do kraja »osvobodila« 14. marca 1945

mojem na obrazu in s krvavimi žulji na rokah trgajo iz njenega naroda črni kruh. Pripovedovali so mi, kako jih včasih Bog udari s sneg in kako je tedi težko utelati lažna usta najmlajših, ko ni kruha. Tolikokrat so mi govorili, kako svoj mali, ekremi in s slamo pokriti, morda celo le iz deka in tramov postavljeni dom ljubijo, kolike ljubezni je pod temi krovci, kolike vrede molitve se je v spokojnih večerih rodilo tod. Ni jim bila mar politika in širni svet, niso se pehali za visokimi mesti, ne za čast in slavno ime, niso iskali nove mode in mestnih navad — ne, vse to jim je bilo tuje, nepotrebno, škodljivo. Suhokranjski človek je živel samo za svojo zemljo in za svoj ekremni dom.

Za vse to so komunisti dobro vedeli in s hinavskimi obrabi in obljubami prišli med to ljudstvo oznanjat svoj evanجيل: »Delati ne bo več treba, kvečjemu šest ur na dan. Dobili boste zemljo, kolikor jo boste hoteli. Pozidali vam bomo nove domove kakor v Rusiji. (Ni pa povedal, kakšni so ti ruski domovi v rusiji. Toda mi to dobro vemo, saj vemo, da boljše življenje prinaša le bodo, lakota in obup.) Prinesli vna bomo nove kulturne življenje. Dvignili vas bomo iz tega bednega, nedostojnega življenja in vam pokazali pot v prave blagostanje. Povrh vam bomo še prinesli pravo svobodo...«

Kako čudovit je ta evanجيل za puho in izpričeno gospodo, ki ni nikdar delala drugega, ko vstajala od polno pogrnjenih miz, odhajala na sprehoda, izlete in kino in lo-gala v mehke pernice. Kako tuja in prazna pa je ta beseda za trdega suhokranjskega kmeta, čigar čela se drže znojne kaplje, čigar obraz je razgreden z brazdami trpljenja in skrbi in čigar roke so z žulji posejane!

Tri leta so komunisti ubijali nove nauke suhokranjec v glavo, pa ni šlo.

Najprej so prišli z lepo besedo, z obljubami, nato s grožnjami, nato z umori in po-žigi, danes je pa vasa Suha Krajina razorela v plamenih, narjo ljudstvo pa je moralo na pot beračev in izgnancev.

Ko sem hodil po tej zemlji, je nisem več poznal. Kolike življenja in domačega veselja, kolike pesmi in ameha, danes pa, ko bi hodil po grobišču! Pred letom so polje zelenela v teh dneh, močje so se borili s trdimi brazdami po njivah, otroci so skakali po prvih zelenih tratah, danes je vse mrtvo. Polja kličejo, pa ni nikogar, ki bi zasadi vanja plug, porušeni in poignani domovi jokajo in obtožujejo, pa je suhokranjec pot domov zaprl. Smrt je zavladala nad to zemljo — srp in kladivo gospodujeta tod.

Le tu in tam sem srečal stare kmečke ženice, v cunj zavite in bosonoge. »Pojmiti je hotela, saj je bila doslej vajena srečavati ljudi, ki niso bili ljudje, ampak zveri. Šele topla beseda jo je ustavila in solza ji je zerknila po licu, ko je spoznala, da je spet enkrat srečala človeka, ne pa komunistično zver.

Pripovedovala mi je, da je šla na polje gledat, kako se prebujajo, kako se bo z rokami in z vsem telesom zagrebala v zemljo, da ji bo dala kruha in življenja. Moža nima

in mačke so se vrnili na svoj dom. Mnogi od njih so že poginili, drugi pa vsi opaljeni in z velikimi ranami na telesu leže na pragu domače hiše in čakajo, kdaj se bo vrnil gospodar...

Kapelica vrh hribočka nad vasio je ostala. Sem so prenesli ljudje nekaj svetnikov iz cerkve in nekaj cerkvene obleke, kar je niso izropali komunisti. Samo to je ostalo od velike slovenske vasi Zvirče.

Molče smo se spuščali proti struški dolini, v naše duše so se vsakala nova rana: rana spoznanja o strahotnem trpljenju suhokranjskega ljudstva.

Šele v Strugah smo prišli v pravo življenje. Tu so že domobranci, ki so prišli pomagat. Povedal jih je bilo polno po polju, vse svoje konje so dali ljudem, da so zorali zemljo, da bo lažnim in izropanim spet kruha dal. Samo nekaj je motilo to prebujeno življenje: na vseh vogalih hiš in ob cesti so stali grude ljudi — izgnancev, beguncev iz Suhe Krajine.

Molče so stali, njihov pogled pa je bil uprt v dajo, pred očmi so jim vstajali rdeči plameni, vsako sekundo se je nanovo zrušil njihov dom, poslušali so, kako muka daleč njihova živina, ki so jo odveklili tolovaji...

Sčepil sem mednje in jim privoščil dobro besedo. Kakor iz sanj so se zbudili in pričeli pripovedovati vsak svojo zgodbo, zlasti pa zgodbo uničenih Zvirč:

»Za dolgo poznamo komuniste,« so dejali — »toda zadnje spoznanje je hujsko od vseh doseganjih. Dolgo smo gojili gade — terence — na prah, prizanašali smo jim, celo pomagali smo jim, pa za vse to smo dobili tako plačilo!

Štiri dni pred požigom vasi sta odšli dve izdajalci h komunistom, ki sta dali zadnja navodila in pojasnila glede naše vasi. Bili sta to Pavlič Pavla in Kastelic Verona, ki je že spomladi 1943 hotela prodati Zvirče komunistom.

Takoj po njunem odhodu so prišle v vas prve grožnje, da bodo Zvirče uničene, ker je vse ljudstvo proti komunistom. Zatreptali smo ob teh besedah, pa vendar smo še pričakovali, da so samo grožnje, ki smo jih bili že dolgo vajeni.

Dan pred požigom je komunistična patrola, ki je prišla v vas, poslala dve svoji zaupnici iz Zvirč: Kosa Režiko in Boben Milko v Strugo, da sta natančno pregledali, kolikšna je tam moč. Prišli sta nazaj in vse povedali komunistom. Vse to smo opazovali, toda pričakovali nismo najhujšega.

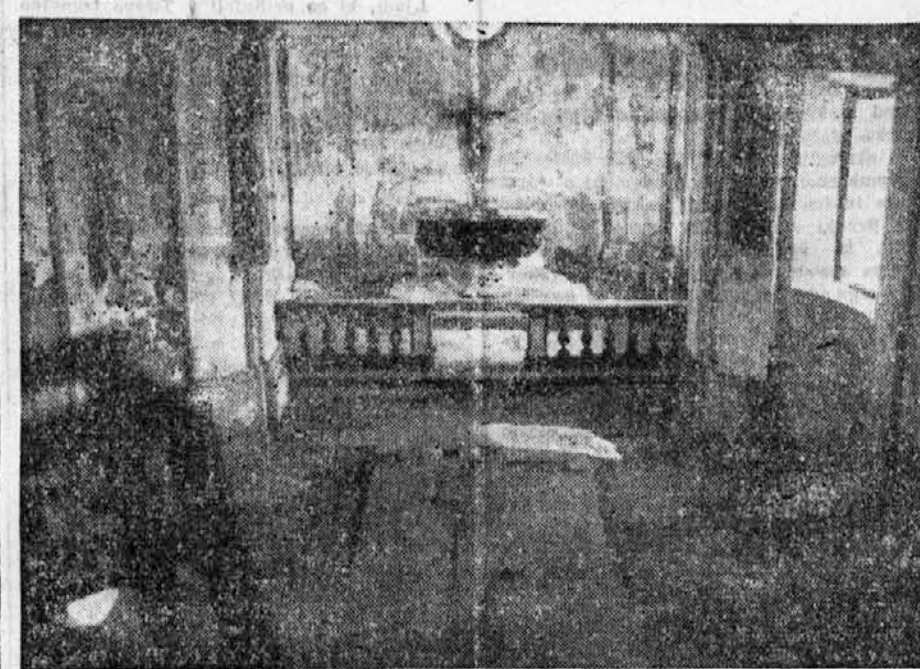
14. marca zvečer pa so vsa obklesila tri brigade, Čankarjeva pa je prišla v vas. Ka. kor sestradani psi so se zapodili tolovaji v naše domove in prav vse, tudi dojenčke in stare ljudi sagnali na vas, češ da bo tam miring. »Kdor ne bo šel,« so dejali, »bo na mestu ustrelen!«

Ali smo. Matere so pograbile otročice, starci pa se na palice oprijeli vlekli na vas. Ko je bila tako zadnja bajta prazna in smo bili vsi zbrani, je komisar Čankarjevo brigado prišel z govorom.

kjer smo bili zaprti mi. Priprčani smo bili, da bomo v cerkvi uničeni vsi.

Tedaj pride v cerkev nekaj zločinskih postav in odnesejo ven cerkveni harmonij, pa ga postavijo na cesto aredi vasi. Od ne-kje je prihrčala harmonika in še gramofon so neke uprli in aredi vasi se je pričel divji ples. Blažna pesem, divje hroščanje harmonike, razuzdani ples in vplje je bil uvod v zvirsko žaloigro.

Sredi pijanega plesa so začele hiše go-reti druga za drugo. Vsa vas je postala krvavo morje.

Cerkev na Kopanju: pogled na veliki oltar. Požgana po komunistih v jeseni 1943

Jokati smo hoteli, ko smo gledali to div-janje, pa ni šlo, samo srepo smo zrl v plame-ne in gledali, kako umira naš dom.

Pijana pesem je bila vedno bolj divja, v seju plamenov so komunistične vlačuge plesale.

V takem razpoloženju je umrla velika vas Zvirče, 87 gospodarjev nas je v tej strani noči stopilo na pot beračev z družinami vred.

V teh trenutkih so nam starejši ljudje padali po tleh. Prosili smo zanje vode ali kosčka kruha, pa smo dobili samo kletev in odgovor. Po nekaterih hišah so ostali bolniki na posteljah, nič niso pomagale prošnje, da bi jih šli rešiti, živi so zgoreli v plamenih.

Nazadnje so odveklili tudi nas. Močno zastraženo so nas napodili v hrib nad Zvirče-mi. Nekateri so v naglici pobrali nekaj aveti-h podob v cerkvi, nekaj cerkvene obleke in svete pesode, pa še od tega so nam precej vzeli, zlasti cerkveno plašče. Vpričo nas so trgli z njih zlate našive, da bodo delali iz njih »šarže«.

IZ BELE KRAJINE

prihajajo poročila, da je nastala v tolovaj-ski vojski zmeda zaradi stalno naraščajočih izgub. Od dveh brigad, ki sta šli po orožje na Hrvaško in bili potolčeni, se je vrnilo le okoli 60 mož. Trije terenci, ki so se vrnili s »preostalimi«, prestrašeno pripove-dujejo, da so vsi brigadni funkcionarji ob napadu pobegnili, moštvo pa pustili na ce-dilu.

Komunisti se tudi v Črnomlju ne poču-tijo več varni. Svoje bolnišnice so preselili v kočevske hribe. Iz Podgorja so prišla sporočila, da vozijo preko Gorjancev v ko-čevske hribe vsak dan ogromno ranjenecv.

V GOZDU NAD NOVO GORO

je patrola neke naše čete odkrila skrivali-ke terencev, ga obkolila in ubila terencea Blažiča Jožeta iz Grčevja, terenka Anderli-čev Františko in njeno hčerko. Patrola ne-ke druge čete je na odhodu proti Dečji vasi in Vrh Peči presenetila terenca Mikliča Antona iz Vrh Peči in ga na begu ubila.